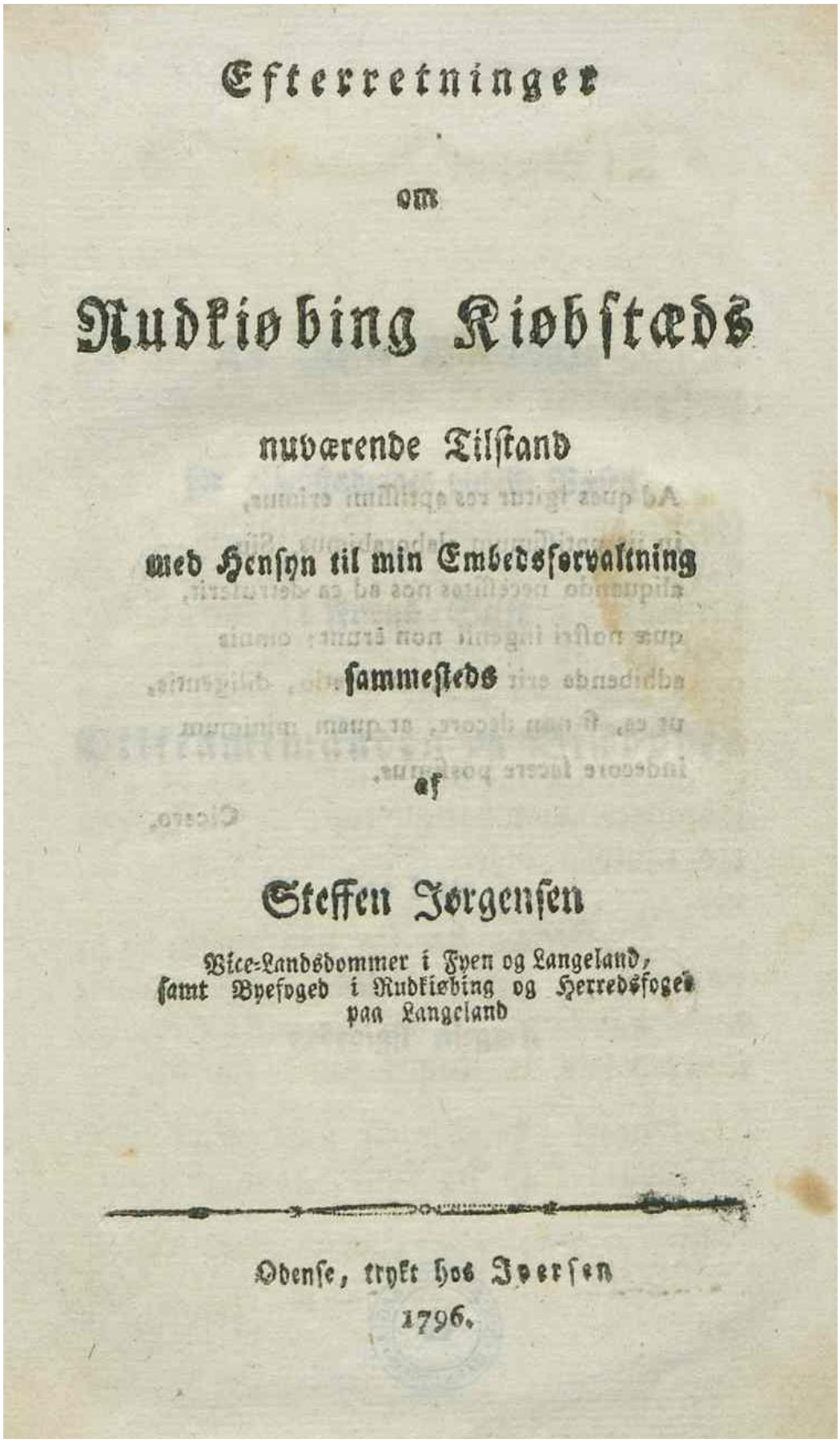

Efterretninger

om

Rudkiøbing Kiøbstæds

nuværende Tilstand

med Hensyn til min Embedsforvaltning

sammesteds

af

Steffen Jørgensen

Vice-Landsdommer i Fyen og Langeland,
samt Byefoged i Rudkiøbing og Herredsfoged
paa Langeland

Odense, trykt hos Iversen
1796.

Efterretninger om

Rudkjøbing Kjøbstads

nuværende Tilstand

med hensyn til min Embedsforvaltning sammesteds af

Steffen Jørgensen

Birkedommer i Fyen og Langeland

samt Byfoged i Rudkiøbing og Herredsfoged paa Langeland

Odense, trykt hos Iversen

1796

De Herrer Directeurer

for Kiøbstædernes publike Væsen

i Fyens Stift

Stiftamtmanden og Biskoppen

være dette

ærbødigst tilegnet.

Til Læseren

Titlen og Indholden viser, hvortil jeg hensigter med disse Efterretninger.

Eieren havde jeg tilføyet en Undersøgelse om, hvorvidt Rudkiøbing Kiøbstæds nuværende Tilstand er bedre eller slettere end den har været i de fiernere Tider, men Byens Archiv, som i saa Fald, skulde give den bedste Veiledning, gaaer ikke høiere op i Oldtiden, end til Slutningen af forrige Aarhundrede, og de Oplysninger, man har andensteds fra herom, ere ufuldstændige.

Imidlertid har jeg dog anmærket de Mangler jeg har forefunden; hvor mange deraf har været til tilforn, eller ikke, vil Læseren selv let kunne slutte sig til.

Endeel Mangler ere i min Embedstid afhiulpne; Gid jeg kunde have afhiulpen dem alle!

Rudkjøbing, den 30te Septbr. 1796.

Jørgensen.

A.

Om Rudkiøbing Kiøbstads Beliggenhed

Ælde, Størrelse og Bygninger

Rudkjøbing, saakaldet af de 3 Rud-Skaller *) den fører i sit Vaaben, er den eneste Kiøbstad paa Øen Langeland, og henhører undr Fyens Stift, Tranekier Amt.

Til forn kaldtes denne Bye Lavindskiøbing og Langeland Lavind **).

Den er beliggende omtrent i Midten af Landet, ved den vestlige Kyst, 2 Mile fra Ærøe, 1 Miil fra Færgestedet Vemmenæs paa Torsinge, hvorimellem Overfarten skeer med Posten, 3 Miile fra Svendborg, 6 Miile fra Nyborg og 9 Miile fra Corsøer, i en Egn, som formedelst sine mage Afvexlinger af Skov, Vand og Banker,

*) Rudskalle, paa Latin Rutilus, er en Ferskvandsfisk med røde Svømmer-Finner, af næsten Karpe Størrelse. Bomar. Tom VI. pag. 599.
**) Danske Magazin VI. Bind pag. 322.

ikke kan andet end forlyste enhver Tilskuer; men især gives der en skiøn Udsigt fra en Banke, tæt uden for Byen, som virkelig fortiente at afkopieres; kuns a t man har bestemt den til et Rettersted.

Hvad Tid Byen er anlagt, vides ikke, men at den har været til allerede i det 13 Aarhundrede, kan man slutte deraf, at Erich Langbeen, som var Hetug paa Langeland, i et Brev dateret 1296 har stadfæstet Indbyggerne i Rudkiøbing alle deres Friheder og lovlige Vedtægter, som de udi hans Faders og Farbroder Søns Domicelli Abels Tid have havt *). Den sidste Privilegier skal være givet 1447 af Kong

Christopher III. – Dog er ingen af disse at finde her i Archivet, da de ældste Dokumenter, som der bevares, ere alle yngere, og Aarsagen dertil er, som en Erklæring udviser, der i Aaret 1661 den 28 Januarii er afgivet af daværende Borgemester og Raad i Anledning af nogle Restanser, hvilke Byen var bleven krævet for, at Svensken, som i Feiden med Dannemark, kort før havde havt Landet inde, ganske havde ødelagt Raadhuset med alle deri værende Kister, Skrine og Dokumenter.
At Rudkiøbing i de ældre Tider baade har været større i Omkreds og tillige befæstet,

*) En Oversættelse af dette Brev findes i Hofmans Fundationer Tom. II. pag. 210.

7.

viser endnu kendelig Levningerne af de gamle Volde norden for Byen, men nu bestaaer den kuns ialt af 190 Gaarde og Huse, hvorunder endog er indbefattet Kirken og Raadhuset, samt nogle Huse uden for Byen, men som dog ligger paa Byens Grund, hvilket tilsammen udgiør et Kirkesogn.

De offentlige Bygninger ere:

1)Kirken, som har et Taarn med Spiir omtrent 52 Alen høit, og indeholder 2 Gange foruden Choret, af hvilke den ene eller Hovedgangen kaldes den gamle Kirke, og den anden eller Sidegangen, som vender til Taarnet, den nye Kirke. I Gangen hænge 3 Messing Lysekroner og paa Væggene adskillige gamle Gravminder, hvoriblandt en sort Taftes Fahne med forgyldt Inscription, der viser, at neden under samme er begravet den bekiendte Hans Jørgensen Samsøe, Generalmajor af Infanteriet, som var fød paa Samsøe den 10de Nov. 1661 og døde i Rudkiøbing den 1ste Mart. 1739 *). Ved Altertavlen og Præstestolen er intet merkværdigt, men derimod har Kirken et meget ziirligt og godt Orgel paa 14 Stemmer, og som endnu kan forøges med en Stemme

*) Bemeldte Samsøe har, efter Pontoppidans Beretning i hans marm. Daniæ pag. 182, længe været i Fransk og Venetiansk Tieneste.

8.

til, der bekostet i Aaret 1788. Saa har den og siden faaet 2 nye lukte Stole og et Pulpitur; er bleven malet overalt indvendig og nu i Aar er baade Muuren, Taget og Spiiret udvendig istandsat. Taget er tækket med Steen og Spiiret med Span. Til Kirkens Ornamenter henhøre 1 Sølv forgyldt Kalk og Disk paa 36½ Lod, i dito paa 16 Lod, 1 dito paa 10 Lod og 1 dito, som er den nyeste og ivet af Borgemester Mogens Hansen 1689 paa 40½, 1 Sølv Viinkande med forgyldt Crucifix paa 30 Lod og 1 dito Æske paa 21 Lod.
I Taarnet er 3 Klokker og et Sejerværk.

2) Raadhuset, dette er for 5 Aar siden af nye opbygget efter en af mig selv forfærdiget Tegning, og bestaaer af 3 Længder. Den miderste, eller Hovedbygningen vender Facaden imod Torvet, og er 20 Alen lang, 13 Alen breed, af Grundmuur. Deri er:

1) En Raadstuesal, 12 Alen lang, 8 Alen breed.
2) En Forstue og i Enden af samme Opgang til Loftet.
3) En Tingstue, hvor Bye- og Herredtinget holdes, 8 Alen i □ med Sideværelse til Archivet.
4) I hver af begge Ga
   vlene et civil Arrest-Kammer
5)

9.

6) I kielderen, som er en Alen under Jorden og 2½ oven, med en Gang midt igiennem, 4re Criminel-Arrester, opsadte indvendig fra Grunden til Loftet med platte Kampesteen, et Kiøkken og en Pakkielder.

Udvendig er en Fod neden om af hugne Steen; Ved Indgangen fra Torvet er opført en Steentrappe med Jern- Gitterværk, og over Døren er indmuret en Steen i Frontespicen, hvorpaa staaer føgende Inscription:
Held den Mand som Retten ærer;
Guld for Dyden ringeagter.
Ham ey Sindets Qval fortærer;
Thi kun Ret han eftertragter.

Arresterne ere rummelige, lyse og tørre.
De andre Længder, eller Sidebygningerne, som ere af Bindingsværk, ere hver 10 Alen i Længden og 6½ Alen i Breden, indrettede den ene til et Sprøytehuus med Port for, og den anden til Beboelse for Fangefogden.
Endelig er imellem enhver af alle 3 Længderne en Brandmuur paa 3½ Alens Høide, og inden fir samme et lidet Gaardsrum.

3) Skolehuset, som tilhøre Kirken, og bestaaer af 10 Fag med et vesten for samme bekiggende Byggested.

10.

4) Hospitalet eller Fattigboderne, der bestaaer af 2 forskjellige Vaaninger, hvoraf en ene er paa 9 Fag, og indrettet til 5 Kamre, den anden paa 4 Fag og indrettet til 4 Kamre. Begge ere forsynede med fornødne Ildsteder, og til den første er en liden Hauge, hvori enhver af Lemmerne har sin Plads.
I Aaret 1793 blev paa disse Boder foretaget en Hovedreparation.
Af private Bygninger er Præsteresidensen een af de smukkeste; den er bygget for faa Aar siden af en Præst ved Navn Grib, og efter Kongelig Bevilling skal derfor af hver Eftermand i Kaldet betales til Formanden eller hans Arvinger 500 Ridsdaler.
Gader tæller man i alt 8te foruden Torvet, som er temmelig stort, og for Byen er 4 Porte, af hvilke den eene eller Strandporten gaaer til Skibsbroen, de andre til Landsiden *).

') Gaderne kaldes:
1) Broegade.
2) Østergade.
3) Sidselbagersgade.
4) Nørregade.
5) Viinkjeldergade.
6) Kirkestrædet eller Adelgaden.
7) Smedegade.
8) Ramsherred.

Portene: Nørreport, Østerport, Rueport og Strandporten.
Husene ere alle nummererede.

11.

Skibsbroen var tilforn ikkun 130 Alen lang, hvoraf de 90 Alen var 8 Alen og de øvrige 40 Alen 20 Alen breed, men i Aaret 1777 er tilbygget et nyt Stykke Broe, i Længden 60 Alen og i Breden 20 Alen, tillige med en Tverhug yderst paa Broen, hvis Længde er i Midten 10 Alen og ved hver Side 14 Alen, Breden 20 Alen.
Indvendig er den opfyldt med Steen og Gruus, og udvendig rundtomkring forsynet med Bolværk, som i de sidste Aaringer dertil betydelig er forbedret. Saa tilhører Broen og en Plads tet ved den

saakaldte Toldbod-Hauge uden for Strandporten, som i Aaret 1788 blev kiøbt til en Skibsbygger- eller Tømmerplads.

B.
Om Byens Indvaanere.

Folkemængden i Rudkiøbing med Unge og Gamle, beløb sig efter sidste Optælling, som blev foretaget i Aaret 1787, til 925 Personer af begge Kiøn *). Siden har ingen betydelig Af- eller Tilgang været; thi der ere omtrent ankommen lige saa mange Indvaanere her til Byen,
*) Denne Folke-Tælling skeete efter Kongelig Befaling til alle Kiøbstæder af 11te Maii f. A.

som der er bortreist, og hvad angaaer Antallet paa de Føde og Døde, da beløber samme for den Tid jeg har været herefter de mig af Degnen Hr. Bagge til afvigte Aars Udgang, aarligen meddeelte Lister, som følger:
Af begge Kiøn.

Aar	Fødte	Døde
1789	22	24
1790	26	20
1791	29	21
1792	35	30
1793	25	29
1794	29	44
1795	29	22
ialt	190 Fødte	190 Døde

Altsaa ligesaa mange Fødte som Døde.

Af Familier ere her for nærværende Tid, Huusleyere iberegnet, i alt 218 og af Extraskats pligtige befandtes ved det for sidst afvigte Julii Maaned holdte General-Mandtal 698 Personer.

Byens Embedsmænd ere:

I.

Ved Kirken og Skolen.

Hr. Niels Rudolp Suhr, Sognepræst for Rudkjøbing og Anexet Skrøbeløv. – Nyelig kaldet,

*) 1794 grasserede Smaaekopperne.

Hr. Bondo Ferslev, residerende Capellan.
Ole Bagge, Klokker, Chorsdegn og Kristendoms Skoleholder *).
Peder Hansen, Kirkens Værge.
Johan Christian Paap, Bedemand
Hanss Frederich Oppenhagen, Organist.

2.
Ved Magistraturen:

Stephan Jørgensen, Byefoged i Rudkjøbing og Herredsfoged udi Sønder og Nørre Herred paa Langeland, samt Vice-Landsdommer i Stiftet.
Hr. Peder Copmann, Bye- og Herredsskrivere samt Birkeskriver ved Grevskabet Langeland **)

3.
Ved Told- Consumptions- og Maalevæsenet.
Hr. Hans Jørgensen, Told- og Consumptions-Inspecteur.
- Jes Hansen, Told- og Consumtions Casserer.
- Jørgen Krogsgaard, Vejer og Maaler ***).
*) Til at undervise de fattige Børn er beskikket en anden Skoleholder, ved Navn Christen Rask.
**) Byetinget holdes om Tirsdagen og Herredstinget om Løverdagen, begge paa Raadhuset.
***) Saa og Classelotterie Collecteur. Tallotterie Collectionen har en Skoemager, ved Navn Henrich Larsen.

Rasmus Bruus	Under- Told- og Consumptionsbetiente.
Johan Christian Paap	-
Andreas Glad	-
Conrad Tilemann	-
Peter Petersen & Peter Semberg	-

4.
Ved Medicinal Væsenet:
Hr. Ole Grønlund, tads- og Provincial-Chirurgus.
H. Søren Ørsted, Apotheker.
Maren Svarfar, en examineret Jordemoder.

5.
Ved Postvæsenet og Færgeløbet:
Hr. Niels Havndrup, Postmester.
OleSkibbygger, Førgemand og Postfører, som efter den hamforundte Kongelig Bestalling tillige skal holde Herbergerhuus for fremmede Reisende *).

6.
Forligelses-Commissionen:
Ovennævnte Apotheker Ørsted, og Kiøbmand Claus Christensen Stage **).
*) Dog tage de fleeste Reisende ind paa Apotheket.
**) Ogsaa her har Nytten viist sig af denne ypperlige Indretning; thi ikke mindre end 49 Sager ere allerede blevne forligte ved disse Mænds heldige Bestræbelse.

7.
Byens andre Bestillingsmænd:

Peder Hansen, Skipper	Eligerede Mænd.
Claus Christiansen Bang, Kiøbmand	-
Peder Jørgensen, Snedker	-
Pater Walliø, Skrædder	-
Ole Skibygger, Færgemand	Overformyndere.
Christen Nielsen Bøye, Kiøbmand	Fattigforstander og Borger Capitain

Jesper Fahnøe, Kiøbmand	Over Kiæmner
Andreas Gertner, Kobbersmed	Under Kiæmner
Carl Ziegler, Galanteriehandler og Vertsholder	Rodermester.
Cars Muus Lassen, Kiøbmand	Taxerborgere.
Mads Pedersen, Handskemager	-
Povel Jensen Brandrup, Væver	-
Mathias Jørgensen, Avlsmand	-
Vægermester Krogsgaard	Brandinspecteur
Anders Christensen, Muurmester	Assistent.
Peter Bul, Drejer	Brandmestere
Friderich Nielsen Muurmester	-
Peter Frandsen, Muurmester	Sprøytemester.
Christopher Volder, Smed,	-
Jens Volder, Smed	Straalmestere.
Peder Thomasen, Slagter	-
Christian Povelsen, Sadelmager	Assistenter.
Johan Føsterling, Sadelmager	-
Christian Clausen, Skrædder	Eedsorne Stevningsmænd.
Hans Pedersen Krag, Avlsmand	-
Christen Madsen Crøyer, Handskemager	-

Hvortil kommer endnu de tvende Mænd, som bruges til at spørge om de maanedlige Forandringer i Extrskatten; Stokkemændene, som kun bliver 4re herefter, ifølge Forordningen om Rettenspleie; en Arrestforsvarer og 2 Vægtere.

Stævningsmændene brugtes tillige som Vurderingsmænd og Raadstuetienere.

Skorstensfeyer har Byen ikke, men der opholder sig een paa Landet, som feyer her i det mindste 2 gange om Aaret.

Oplaget af det stemplede Papiir er hos en Kiøbmand ved Navn Christian Povelsen Bay.

Kiøbmænd, som selv have Fahrtøyer, eller Part i samme, gives her følgende:
Christian Povelsen Bay.
Niels Hansen.
Christian Johansen Olsen.

17.

Basballes Enke
Jesper Fahnøe
Claus Stage & Skibbygger.
Hans Kiær.
Christen Nielsen Boye.
Rasmus Hansen.

Andre Handlende, eller egentlig Kræmmere, ialt 9, og deriblandt trende Jøder, som nyelig have vundet Borgerskab; af hvilke den sene, nemlig Jacob Ræchnitz tillige handler med Vare, som han tager fra Canal-Compagniet.

Haandværkere:	
Skoemagere	13
som have Laug.	1
Friemester	1.
Skoeflikker	1.
Snedkere	10.
Grev og Kleinsmede	5.
Giørtlere	1.
Orgelbygger	1.
som tillige er Organist	
Bogbinder	1.
Parykmagere	2.
Feldberedere	3.
Sadelmagere	2
Skræddere	10
som have Laug	
Muurmestere	5
Kurvemager	1
Tømmermænd	2
Kobbersmede	2
Guldsmed	1
Uhrmager	1
Seilmager, som tillige	
er Lods	1
Farver	1
Rebslagere	2
Handskemagere	3
18.	
Bagere	5
Bødkere	4
Glarmester	1
Vævere	4
Stoelmager	1
Slagtere	2
Møllere	3
som alle have	
Grubbe-Værker	
Hattemager	1
Dreier	2
Broelægger	1
Maler	1

Desforuden opholder her sig adskillige Fruentimmer, som sye Fruentimmerklæder og anden Pynt.
Svendenes og Drengenes Antal gaae ikke høyere, i alt af alleslags end til 19.
Vognmænd ere her for nærværense Tid ikkuns 3, som holde hver 2 Heste og en Postvogn, men deres Næring er ubetydelig, da Passagen her falder liden, og de har ingen andre Friheder eller Rettigheder, end de at de alene ere privilegerede til at befordre Reisende, hvorfor de efter Kongelig Bevilling af 24 Novbr. 1786 maa lade sig betale 2 Mk. 4 Pz af Milen om Sommeren og 8 pz meere om Vinteren *)
Sikkere er derimod dere Næring, som

*) For de tvende sidste Aaringer har Vognmændene ikke tient meere i alt ved Fragten end 266 Rdlr. 6 pz – naar jeg skal slutte fra de i bemeldte Tidsrum indkomne Miilepenge.

19.

thi ingensteds synes Lysten til Brændeviin at være bleven saa almindelig, som paa Langeland: og derfor er her ikke mindre end 6 privilegerede Vertshuusholdere, foruden saa mange andre, som brænde Brændeviin til Udsalg.
Endelig giver ogsaa Markvæsenet og Strandfiskeriet her til Byen endeel af Indvaanerne noget at fortiene, skiøndt det sidste vel ikke indbringer meget, og drives meest af Søefolkene, naar de ligge hiemme om Vinteren *)
Tienestefolkenes og Dagleiernes Antal beløbe sig til 155 Personer af begge Kiøn.
Resten af Indvaanerne ere Børn eller uformuende Gamle, som ikke kan ernære sig selv.

C.

Om Byens Jorder.

Jorder har Byen ikke uden af Navn; thi de ere alle længe siden i privat Eie, dem undtagen som tilhøre de offentlige Stiftelser, eller ere tillagte Sognepræsten og Byefogden pro officio **)
- Men herom siden.
B 2
*) Ikke bør jeg forglemme, at mange fattige Folk her af Byen, især Koner, ogsaa fortiene endeel ved at samle Urter for Apothekeren, om Sommeren.
**) De jorder som ligge til Byefoged Embedet ere:

20.

Byens Jorder staaer i Hartkorn, Ager og Eng, for 53 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 2 Alb. og er inddelt i 3 Marker nemlig Ruemark, Møllemark og Koehaugen, hvis areal Indhold tilsammen udgjør 480 Tdr. 5 Skpr. – Dog skattes ikkun af 345 Tdr. 2 Skpr.; hvortil Aarsagen formodentlig er denne, at Koehaugen, som indeholder 113 Tønder land, eller Portioner, tilforn kun var anseet som et Overdrev og har ikke været brugt til Kornavling, førend efter den i Aaret 1772 passerede Opmaaling.
I Henseende til Bruge ag disse jorder, da bliver de tvende første Marker (jeg taler ikke om de deri værende Indhegninger) aaligen be-

a. Et Vænge, Ryet kaldet, i Simmerbølle Sogn paa Rifbierg Mark, af 17 Tdr. Sædelaand, som min Formand med Kongelig Tilladelse har faaet uskiftet af Fælledskabet og indhegnet.
B. Galgebanken sin er 2 Tdr.
c. Et Stykke i Møllemarken, som jeg efter Kongel. Bevilling af 15 Januar. d. A. har magelagt med Guldsmed Kield Nielsen, imod nogle andre Jorder, Alminden kaldet, paa 6 Skpr. Bevillingen viiser at Embedet derved har vunden 1000 □ Alen.
d. Borgemester Engen, et Vænge, som jeg har ladet indhegne, 2 Tdr.
e. Mølle-Engen, som jeg ligeledes har ladet indhegne, 5 Skpr. Tilsammen 7 tdr. 4 Skpr. Sædeland, hvortil høre 23 Favne 60/71 Vognsbroe Gierde; som vedligeholdes af Byefogden.

21.

faaet, men af den sidstnævnte, eller Koehaugen besaaes alene Halvdelen; den anden halvr Deel ligger til Græsning, og bliver derpaa aarlig indslaaet 113 Høveder, deels af Koehaugens Eiernes egne, deels andre Indvaaneres, som for hvert Høved betaler 4 Rdlr. i Græspenge.

Indslaaelses Forretningen skal holdess af Byfogden, og efter Foreening, som i Aaret 1771 er indgaaet mellem daværende Besidder af Koehaugens og min Formand, Hr. Generalauditeur Flindt, Sognepræsten Hr. Grøn og Byeskriveren, hvorpaa under 22 November samme Aar er erhvervet Kongelig Confirmation med den udtrykkelige Clausul, af samme tillige skulde gielde for deres Successores, er beestemt, ar Byefogden derfor af denne Græsning, uden nogen Betaling skal nyde

	1Nøds Græs	
For at holde en Tyr	2 Nøds Græs	
og pro officio	14 nøds Græs	
Tilsammen		17 Nøds Græs.
Sognepræsten, imod at han ligeledes holder en Tyr, samt hegner Gierdet imellem Præstegaardens Vænger og Kohaugen		7 ½ Nøds Græs
og Byeskriveren for at møde ved		

den aarlige Indslaaelses Forretning og give samme fra sig beskreven 2 Nøds Græs

22.
Jorderne bruges alle af Indvaanerne selv, nogle faa undtagen, som med det Kongelige Rentekammers Tilladelse er solgt til udenbyes Folk, dog maae Grøden heraf ikke indehøstes andensteds end til Byen.

Tiende betales med Penge, som for Kirkens Anpart, der ved sidste Auction 1785 er bortfæstet paa Livstid til en Søn af Hr. Generalauditeur Flindt, men af ham igien overdragen til Tiendeyderne selv, beløber 22 pz. af hver Tønde Land, de benificerede Jorder fraregnet. For Præstens Anpart er hidtil svaret snart 28 pz, snart 2 Mk. Markvæsenet bestyres under Opsigt af en Oldermand, som Jordeierne selv aarlig udvælge, og i Hensigt til adskillige Poster deraf retter man sig endnu efter en saakaldet gammel Byelov, eller Rudkiøbings Stadz Guldjordes Jorddrotters renoverede Vedtægt og Marche-Ret, som er skreven af en Borgemester Mogens Hansen m. f. i Begyndelsen af Aaret 1685.

I de ældre Tider har byen ogsaa tilhørt den lille Øe Siøe, som ligger i Midten af Sundet mellem Langeland og Torsinge, men nu tilhører den Nedergaard, en Herregaard her paa Landet, og skal være solgt dertil for den ubetydelige Sum af 500 Rdlr. paa en Tid, da Byen behøvede Penge til at udreede et Krigs-Udstyr.

D.

Om Tvistligheden angaaende Koehaugen.

Ikke saasnart var jeg ankommen her til Byen, førend jeg hørde tale om Byens tabte Rettigheder i Koehaugen; jeg erkyndigede mig om, hvori de bestod, og man svarede:

1) At det kunde bevises af en Pante-Obligation som 1668 var udstæt til Fattigcassen, at Byen i Almindelighed har havt Rettighed i Koehaugen.
2) At enhver Borger indtil Koehaugens Deeling skeete, har, uden de øvrige Eieres Tilladelse, havt Friehed at indslaae Kreaturer.
3) At Kiæmneren paa Byens Vegne af Koehaugen har beregnet Kæmnerkassen Indtægt.
4) At Viebeltet (saaledes kaldes en vis Strækning Land uden for Nørreport) har tilforn været Byens Exerceerplads og hele Byens Eiendom indtil Inddelingen skeede med Koehaugen, da Viebeltet blev inddeelt under de Portioner, som Eierne i Koehaugen ellers besadde.

24.
Efter herover at have indhentet Modpartiets Erklæring forestillede jeg derpaa Sagen for Stiftamtmanden Hr. Kammerherre Buchwald, og for at viise, at deri fra min Side er giort alt, og for at viise, ar deri fra min Side er giort alt, hvad der kunde giøres for Byen, vil jeg her anføre den hele Correspondence, Ord for andet; det første var da min Forestilling til Stiftamtmanden, og denne lyder saaledes:

P. M.

”Indsluttede Documenter, som jeg herved giver mig den Ære at insinuere til Deres Høivelbaarenheds nærmere behagelige Overveielse, angaaer en Tvistighed mellem Rudkiøbings Indvaanere, der længe har været en Sæd til den blandt visse ad dem herskende indbyrdes Misforstaaelse.
Sagen er denne:

”Blandt de her til Byen liggende Kiøbsted Jorder er en Mark, som kaldes Koehaugen. Samme har fra fordums Tid ikkun været anseet som et Overdrev, indtil den for omtrent 18 Aar siden blev indtaget til Agerbrug, opmaalt og med Kongelig Confirmation deelt imellem daværende Besiddere; men da denne Mark findes pandtsat i en Obligation, som Borgemester og Raad i Rudkiøbing paa Byens Vegne har udgivet i Aaret 1668 til sammes Fattigkasse for den Kapital 150 Rdl, hvilken ved Paategning paa Ob-

25.

ligationen den 16 September 1675 er formeeret til 300 Rdlr. og Renten af disse tre Hundrede Rigsdaler der endnu hæfter paa Byen, aarlig hidtil er betalt af Kiæmnerkassen, saa har man deraf taget Anledning til at spørge:
”Hvorledes en Koehauge, som den Tid den paa Byens Vegne er bleven pandtsadt, formodentlig maae have tilhørt Byen, siden efter kan være kommen i privat Eie?”
Af authentiqve Documenter er mig ingen bekiendt, som opløser dette Spørgsmaal, men at Koehaugen i fordum Tid har været Byens almindelige Eiendom, kan ingen Tvivl være om, undtagen man vilde statuere den Absurditet, at Rudkiøbings Magistrat, som, da bemeldte Obligation blev udgivet, levede og har underskrvet samme, enten ganske har handlet imod danske Lovs V. 4 – 15 eller dog i det ringeste været saa uagtsom at forbiegaae at melde noget i Obligationen om den foregivne Genercusite, som Eierne af Koehaugen ved sammes Pandtsættelse, dengang skal have udviist mod deres uformuende Medborgere. Vel paastaae de nuværende Besiddere af Koehaugen, at det kan oplyses af Byens gamle Skifte- Auctions- og Panteprotokoller, at denne omtvistede Mark, fra umindelige Tider har været en partikulair Eiendom, ligesom og at det er usandsynligt, at den nogensinde skulle have været er almindeligt Overdrev, siden det kan, efter deres

26.

Sigende bevises, at den fra de allerældste Tider har bestaaet af 113 Høveders Græsning, der er solgt og kiøbt fra een til anden; men da Rudkiøbings Landmaalings nye Matrikul, dateret 16 August 1689 udtrykkelig taler om er Overdrev til al Byen der tilsammen var taxeret for 19 Høveder, og det er in confesso, saavel at Koehaugen tilforn har været et Overdrev, som og at Rudkiøbing ingen anden Overdrev har havt, saa forstaaer jeg lidet saa lidet, hvorledes Vedkommende kan nægte, at den som Overdrev engang har været almindelig for hele Byen, som at den fra de allerældste Tider har bestaaet af 113 Høveders Græsning, og dog i Landmaalings-Forretningen kuns er anført for 19.

”Ønskeligt var det imidlertid om denne Tvistlighed i Mindelighed kunde hæves; og derom giver Deres Høivelbaarenheds kraftige Understøttelse, som jeg sikkert tør vente mig, den bedste Forhaabning.”
Rudkiøbing, den 13. August 1790.
Jørgensen.

Til
S. T. Hr. Kammerherre og Stiftamtmand Buchwald.

Herpaa svarede Hr. Stiftamtmanden mig følgende:

27.

P. M.

”Hr Landsdommer og Byefoged Jørgensen har ved Skrivelse af 13 bujus tilsendt mig en Promemoria af 22 Junii sidstleden fra Anders Christensen med fleere i Rudkiøbing til Dom, som under 14 Julii er besvaret af Christian Povelsen med flere, betræffende den saa kaldede Rudkjøbing Kiøbstad Jord, Koehaugen, som de første formeener at være Byens publike Eiendom og de sidste deres lovlige Besiddelser, som, om en formedelst anden Adkomst, saa dog paa Grund af Hævds-Retten er dem tilhørende. Hr. Landsdommeren forestiller at fornævnte Koehauge er i Aaret 1668 af daværende Borgemester og Raad pandtsat til Fattigkassen for Capital 150 Rdlr., som ved Paategning paa Obligationen af 16 Sept. 1675 er formeeret til 300 Rdlr., hvis Renter aarlig er betalt af Kiæmnerkassen, og hvilken Capital endnu hæfter paa Byen, med videre, hvoraf det sluttes at denne Koehauge paa den Tid har været Byen tilhørende, siden det ikke kan formodes, at daværende Magistrat har pandtsat privat Mands Eiendom for Byens publike Gield, hvorfor Hr. Landsdommeren indstiller denne Tvistligheds Afgiørelse i Mindelighed til min Understøttelse eller Medvirkning; Thi skulle jeg, efter at have giennemtænkt denne Sag, herved tilmelde Dem min Formeening herom saaledes: at ligesom det synes

28.

temmelig klart, saavel af den omskrevne Pandtsættelse, som af den af Hr. Landsdommeren anmærkede Anførsel i Landmaalings Matrikulen om et Byen tilhørende Overdrev, at fornævnte Koehauge i gammel Tid har været Byens Eiendom, som ventelig formedelst efterkommende Magistrats Forsømmelse eller Ligegyldighed i at paatale Byens Rettigheder, Tid efter anden er inddraaget under privat Mands Besdiddelse; saa er paa den anden Side Hævd efter vore Love en Modus acquirendi Dominium, som ei forbinder Professor til anden Adkomst at fremviise, ligesom og V. 7 – 13 viser, at Pandt som Koehaugen N. B. er, af 3die Mand kan indhævdes, hvorfore jeg ikke skiønner, med mindre der kommer andre Omstændigheder til, at Byen kan tilbagevinde denne Eiendom ved Rettergang, og at Modpartiet skulde lade sig bringe til saadan Eftergivenhed i Mindelighed, det synes den af dem given bittre Besvaring ikke at love; Imidlertid skal det altid være mig en sand Fornøielse at tiene Byen i hvad jeg kan, endog i dette Tilfælde, naar Hr. Landsdommeren kan foreslaae mig en Maade, paa hvilken det kunne være giøreligt.”

Odense Slot, den 19 Aug. 1790

Buchwald.

Til Hr, Landsdommer og Byfoged Jørgensen.

29.

Dernæst tilskrev jeg igjen Hr. Stiftamtmanden saaledes:

P. M.

” At Koehaugen, eller den Mark til Rudkiøbing, om hvilken den Tvistlighed mellem Indvaanerne – hvorom jeg alt under 13 August sidstleden har havt den Ære at insinuere min Forestilling, efter al Sandsynlighed tilforn har været Byens publike Eiendom er en Formodning, som Dres Høy og Velbaarenhed saavel paa Grund af den Obligation, der paa Byens Vegne i Aaret 1675 er udgivet, som fordi Landmaalinge Matrikulen af 1689 ikkun taler om et Overdrev til al Byen, hvilket upaatvivleligen maa have været bemeldte Koehauge, selv har værdiger at biefalde.

Ikke lidet bestyrkes ogsaa denne Formodning ved en Raport om Rudkiøbings aarlige Indtægt og Udgivt, som jeg for kort siden hændelsesvis har forefunden udi en i dette Stæds Archiv forvaret lovformelig Copie-Protokol, indgivet 1742 den 7 August af daværende Byfoged C. F. Frideriksen, til Stiftsbefalingsmanden Hs. Ex. Greve Ranzow i Odense – I samme heder det iblandt andet:
”Hvad andre Byens extre Udgivter, saasom

30.

til Byens Hegn, Porte, Leede, Raadhusets Reparation, Folde- og Byegierder, samt Markvogter behøves, de tages af Indslaaelse i Koehaugen, a Nødet 4 pz Dansk, og for Græspenge af dem dom ingen Græsning har til deres Gaarde 1 Rdlr. kan i alt bedrage sig 14 a 15 Rdlr., undertiden mindre og stundom meere, ligesom Aarerne og Leiligheden er til, hvilke Kiæmneren aarlig giør Regnskab for *).
Imidlertid, saa klart som det endogsaa heraf kunne synes, at den omtvistede Koehauge ei alene har tilhørt Byen i fordum Tid, men tillige været henlagt til adskillige Gaarde eller Byggepladser, hvormed som et Accessorium altid fulgte en vis Portion Græsning i samme, saa indseer man dog let, at her ikke kan spørges til nogen Nytte:

*) Det sidste Beviis man finder paa, at der til Gaardene i Rudkiøbing tilforn har lagt Græsning og Jord i Byens Marker, er en Obligation udstædt den 17 Febr. 1705 af en vis Johan Kruse, til en Mand ved Navn Hans Thomsen, for 200 Croner, hvorfor han har pandtsat til denne sin iboende Gaard, der skrækkede sig langs ud til Adelgaden, mellem Johan Rysens Gaard paa den anden Side, med tilliggende 12 Skiepper Ny marks Jord og med tilhørende Koehauge Græs og alt hvis den med Rette tilhørte, efter Kiøbe- og Skiødebrevet, dateret Rudkiøbing den 25 Januar 1701 – vide Pante-Protokollen før samme Aar Fol. 77.

31.

”Paa hvad Maade den saaledes isteden for en reel Eiendom er bleven til en personel, eller om det er giørligt for Byen ved Rettegang igien at tilbage vinde denne Koehauge, en Fordom som virkelig behærsker Mængden af Indvaanerne?

Eftersom den nu i saa mange gange Hævds Tid beviisligen og upaatalt har været i fremmed Besiddelse, og vores Lov, naar Tingen, som i nærværende Tilfælde, er af den Natur, at den kan hævdes, ikke fordrer netop andet til Eiendommes Erlangelse; men da lige saavel paa Brug, som paa Eiendom kan fanges Hævd, og forbemeldte Raport tilkjendegiver, at der paa den Tid foruden Græsningen , som fulgte med Gaardene, tillige aarlig blev udlagt Græs til andre af Indvaanerne m. v., saa vil det i denne Tvistligheds Afgiørelse, om den paa nogen Maade skulde kunne udfalde Byen til Fordeel, uden Tvivl fornemmelig komme an paa at oplyse:´

”Hvorvidt denne Rettighed eller Servitus endnu kan ansees for gieldende, efter at Koehaugen er bleven opmaalt, inddeelt og anvendt til Agerbrug, som nu alt er 19 Aar siden.” –

Jeg veed vel at Indslaaelses Pengene af hver Nød, som blev græsset i Koehaugen, imedens

32.

den endnu laae ud til Overdrev, foregives ikke at være beregnet Byen anderledes til Indtægt, end som et Æqvivalent, fordi Byens Casse holdt Hegnet og Leedene vedlige, lønnede Markvogteren o. s. v. ligesom og at det alene var en Føielighed af Koehauge – Eierne, naar de da undertiden, i gode Græsaar tillod Byen at høste Fordeel af den Græsning, som kunde undværes. – Det første vil jeg lade staae ved sit Værd, endskiøndt det af benævnte Raport tydelig nok sees, at det alene ikke var den Brug,

hvortil Indslaaelses Pengene vare bestemte; men i Hensigt til det sidste, at det nemlig skulde betragtes som en blot Velvillighed af Koehauge-Eierne, at de undertiden overdrog endeel ag Græsningen i Koehaugen til Byens Bedste, hvorpaa der som in res merær faculraris efter vores Lovs esprit ikke kan vindes Hævd, møder mig en Tvivl, som jeg ikke kan lade uanmærket denne nemlig: at der i de 4 sidste Kiæmner Regnskaber lige til den sidste Opmaaling af Koehaugen for Aarene 1768, 1769, 1770 og 1771 (for de foregaaende Aaringer er mig ingen overleveret) findes udgivet langt meere blot til Leedes og Hegns Vedligeholdelse, end Indtægten af Indstaaelsen og Græspenge beløb sig til. Saaledes var:

Aar 1768	Indtægten	Udgivten
	4 Rdlr 28 pz	8 Rdlr. 92 pz.
Aar 1769	8 Rdlr 64 pz.	12 Rdlr. 48 pz.

33.

Aar 1770	Indtægten.	Udgivten.
	8 Rdlr. 80 pz.	12 Rdlr. 19 pz.
Aaar 1771	15 Rdlr. 35 pz	17 Rdlr. 4 pz.

Thi saa stort et Tab; som det Byen udi disse fiire Aaringer har havt ved Koehaugen, vil dog vel ingen kunne ansee som et Beviis paa Koehauge-Eiernes Føielighed?

For resten maae jeg tilstaae, at alt hvad der i denne Henseende kunde tiene til Oplysning, ligesom er indhyllet i et Mærke, hvorigennem man saare vanskelig kan veilede sig. Saa det derfor saa meget meere var at ønske, om denne Tvistlighed i Mindelighed kunde blive afgiort, og til den Ende veed jeg ingen, efter mine Tanker, bedre Maade at forestaae, end at de nærværende Besiddere af Koehaugen i Forhold til deres indbyrdes Portioner, hvilke behageligst kan erfares af hosfølgende Beregning, bidrager, enhver for sig, til at udreede de 300 Rigsdaler, som Byen efter oftnævnte Obligation forrenter til Fattigkassen, og hvorfor bemeldte Koehauge tillige med Raadhuset er pandtsat.

Skeer dette, tvivler jeg ikke om, at jo Klagerne paa egne og Adhærenters Vegne, strax vil frafalde alle deres formeente Prætentioner, og

34.

langt hellere maatte ogsaa Byen i Almindelighed skride til denne Frasigelse, og derved foruden Kapitalen, bespare den aarlige Rente af disse 300 Rdlr., end udholde en langvarig og bekostelig Proces, hvis Udfald endda, oven ikiøbet er uvis. – Men da jeg ikke ved egen Hielp, har været heldig nok til t kunne overtale dam alle af Modpartiet til at samtykke i dette Forslag, eftersom nogle hellere, storlende paa deres Adkomster, vil foretrække en Proces, end for eengang at giøre en god Ende paa denne Tvistlighed, opofre en ringe Deel af deres Formue; saa underkastes samme nu herved Deres Høi og Velbaarenheds heriformaaende Understøttelse, hvad enten Sagen paa saadan Maade kan blive afgiort, eller den befindes at være af den Beskaffenhed, at den i Analogie af danske Lovs III. 1. 3 først bør refereres det Høi Kongelige Cancellie."

Rudkiøbing, den 5te Octbr. 1790.

Jørgensen.

Til S. T. Hr. Kammerherre og Stiftamtmand Buchwald.

Paa hvilken nye Forestilling jeg da erholde efterstaaende Svar:

P. M.
”Det skal være mig en Fornøielse, det første jeg igien kommer til Rudkiøbing, om jeg

35
da til Borgerskabets Beroligelse kan udrette noget til Koehauge Disputtens mindelige Afgiørelse, paa den Maade, som Hr. Landsdommeren i Skrivelse af 5te hujus foreslaaer, og som i alle Maader har mit Biefald, hvilket jeg herved foreløbig melder i Forhaabning, at Hr. Landsdommeren ved given Leilighed søger at stemme Gemytterne derhen, at min Mediation i sin Tid kan giøre den forønskte Virkning.

Odense Slot, den 14 Octbr. 1790

Buchwald

Til Hr, Landsdommer og Byfoged Jørgensen.

Imidlertid var herved intet at udrette, og derfor indgav Vedkommende selv Aaret efter en Ansøgning til Konge, om at Sagen maatte ved en Commission undersøges og paakiendes, samt at Byen til den Udførelse maatte forundes Benesicium Paupertetis og frie Procurator.

Denne Ansøgning blev sendt til Stiftamtmandens Erklæring, hvorefter Stiftamtmanden paa nye forlangte min Betænkning over Sagen, eller om jeg formeente: ”At Byen ved Lands Lov og Ret kunde tilbagevinde den omskrevne Koehauge? og i det bekræftende Fald, hvem Byen da

36.
kunde formaae eller foreslaae til Commissarier, og hvad det er, som Byen vil, at de skulde paakiende? m. v.
Jeg forlangte igien Supplikanternes Erklæring herover, og saasnart jeg havde faaet samme, tilskrev jeg derpaa Hr. Stiftamtmanden i Anledning heraf, saaledes:

P. M.
”Deres høi og Velbaarenhed vil behagelig erfare af vedlagt, at Vedkommendes Prætentioner ei saa meget gaae ud paa at vinde den heele Koehaugde tilbage til Byen, som den Deel af samme, der tilforn har baaren Navn af Viebelt, tillige med den tabte Græsnings Ret og hvad videre Opreisning deraf kan tilflyde.
Men kan alt dette, som de paastaaer, beviises at være paa en ulovlig Maade frakommen Byen ved den for mindre end 20 Aar siden foretagne Udskiftning af bemeldte Koehaug, saa bliver vel ingen Tvivl om, at jo disse saaledes tabte Eiendomme og Rettigheder ved Lands Lov og Ret kan tilbegevindes. Kuns at Hans Majestæt Kongen, som man tør haabe, vil have den Naade for Klagerne at forunde dem det ansøgte Beneficium paupertatis; thi uden dette skulde Sagen

37.
ellers formedelst de Klagendes Uformuenhed, snart qvæles i Fødselen.

Vel Foreslaae de ogsaa, at Omkostningerne paa Sagens Udførsel, i Mangel af Beneficium da kunde gaae for Byens almindelige Regning; men aldrig vil eller bør jeg raade til dette Middel, da den største Byrde derved naturligviis vilde falde paa Modpartiet, som den meestformuende Feel af Borgerskabet, endskiøndt Fordeelen derefter ikke blev større for disse, end for de andre, om udfaldet blev til Byens Fordeel i Almindelighed.

Den eneste Maade jeg altsaa vover at intercedere for Supplikanterne paa, siden ingen Haab meere er tilbage om denne Tvistlighed mindelige Afgiørelse, og Sagens Natur dog kræver, at der maae giøres en Ende derpaa, er om Erholdelsen af det til den Ende alleunderdanigst ansøgte Beneficium Paupertatis.
Rudkiøbing, den 7 Nov. 1791.

Jørgensen

Til S. T. Hr. Kammerherre og Stiftamtmand Buchwald.

Hvad Resolution herpaa omsider faldt, viser efterfølgende det Kongelige Danske Cancellies

38.

Skrivelse til Stiftamtmanden, som efter den mig meddeelte Gienpart er saalydende:

P. M.

"Endeel Indvaanere af Rudkiøbing paa Langeland have udi en hertil indkommen og med Hr. Kammerherrens Erklæring forsynes Ansøgning anholdt om Commissarier til at undersøge og paakiende Byens Rettigheder til en Eiendom, Koehaugen kaldet, som i ældre Tider, skal have tilhørt Rudkiøbing Bye, men siden været den fravunden m.m.

I Anledning heraf har man indladt sig i Brevvexling med det Kongelige Rentekammer, som er af den Formeening: at Sagens Dokumenter, saavel som de seenere indhentede Oplysninger, synes at viise, at Koehaugen nu virkelig tilhører ikke heele Byrn, men alene nogle blandt dens Indvaanere, der een efter anden have kiøbt og solgt deres Andeel af Høveders Græsning i samme; at disse havde besluttet at deele berørte Mark i Forhold af enhvers Græsnings Andeel, samt at herved intet videre har været at erindre, end alene det, som angik den Græsnings Ret, af hvilken adskillige Embedsmænd i Byen havde været i Besiddelse.

39.

Efter Sagens saaledes befundne Omstædigheder er det altsaa ikke billigt, at lade de Indvaanere, som have Skiøder i Hænde fra Mand til Mand paa den omtvistede Kohauge, og hvis Eiendoms Ret af 21 Nov. 1771 ikke findes at være kaldet i Tvivl, ved frie Proces fra Byens Side sagsøge til denne deres Eiendoms Rets Svækkelse.

Man skulde derfor herved tienstligst tilmelde Dem til behagelig Bekiendtgiørelse for Vedkommende: at det vil paaligge de af Byens Indvaanere, der trøste sig til at giøre hine deres Eiendome Ret stridig, at udføre saadan deres Paastand ved Lovmaal, for egen Regning.
Det Kongelige Danske Cancellie den 15de Septbr. 1792.

Brandt.

Schow. Colbiorsen. Reirsen

Til Kammerherre og Stiftbefalingsmand Hr. Friderich Buchwald.

Hermed var da Sagen saavidt afgiort, thi naar den ikke matte føres gratis, vilde ingen have med den at bestille; dog indsaae jeg let, at den i Obligationen til Fattigkassen ofte ommeldt Pandtsættelse af Koehaugen immer vilde give nye Leilighed til Strid, og for at forekomme det, indgik

40.

jeg derfor med følgende Forestilling til det Kongelige Danske Cancellie:

P. M.

”Af den i Anledning af en fra adskillige af Rudkiøbings Indvaanere indgiven Klage angaaende en Mark, kaldet Koehaugen, førte Correspondence, hvorpaa af det Høi Kongelige Danske Cancellie under 15de Septbr. sidstleden er resolveret, er det Høisamme bekiendt, at til Rudkiøbings Fattigkasse i Aaret 1675 af denne Byes daværende Borgemester og Raad er udgivet paa sammes Vegne en Obligation paa 300 Rdlr., hvorved bemeldte Koehauge tilligemed Raadhuuset er pandtsadt.

Adskillige gange har denne Obligation siden ved Paategning været fornyet, og Tiden da den igien efter danske Lovs v. 14, 4. maae sættes i Kraft, er nu paa nye udløben til dette Aars Udgang.

Men da Koehaugen, som en Eiendom, der ifølge Hævds Retten ikke længere kan ansees at tilhøre Byen, paa Grund deraf, hverken kan eller bør, i denne Henseende, staae som Pandt i den udgivende nye Obligation, saa spørges underdanigst: enten denne Obligation maae indrettes saale-

41.

des at Raadhuset, som nu af nye er opbygt og forsikret i Brandkassen for den Summa 2000 Rdlr., for ermeldte 300 alene pandtsættes til Fattigkassen ed første Prioritet. – Eller og om den blot skal indeholde en almindelig Forpligtelse for hele Byen eller dens offentlige Casse uden at derved skeer nogen Pandtsætning??

I begge Tilfælde kan Fattigkassen være betrygget, men da den sidste Maade synes meest passende med Tingens Natur, skiønner jeg ikke rettere, end at Obligationen derefter bør at indrettes.
Rudkiøbing, den 18de December 1790.

Jørgensen

Til det Høy Kongelige Danske Cancellie.

Cancelliet tilskrev derpaa Stiftamtmanden følgende P. M. som er ligelydende med den mig fra Stiftscontoiret tilstillede Afskrivt:

P. M

”Foranlediget af, at en af Rudkiøbings Byes Borgemester og Raad i Aaret 1675, paa bemeldte Byes Vegne, til sammes Fattigkasse, udstedt Obligation paa 300 Rdlr., hvorved en Mark, Koehaugen kaldet, tilligemed Raadhuset

42

er pandtsadt, nu atter i Overensstemmelse med Lovens V. 14. 4 bør fornyes, har Byefogden, Vicelandsdommer Jørgensen, paa Grund af, at bemeldte Koehauge ifølge Hævdsretten ikke længere kan ansees at tilhøre Byen, ved Skrivelse af 18 Decbr. f. A, hvorover Hr. Kammerherren under 24 Januarii næstefter har afgivet Erklæring, forespurgt, om den nye opbygte Raadstue bør for bemeldte Capital pandtsættes Fattigkassen med første Prioritet, eller den udstedende Obligation blot skal indeholde en almindelig Forpligtelse for hele Byen eller dens offentlige Kasse, uden at derved skeer nogen Pandtsætning.
I Anledning heraf skulle man til videre Bekiendtgiørelse for Byfogden, herved tienstligst tilmelde Dem, at Byefogden og de elegerede Mænd paa Byens Vegne, med fuld Betrygelse for Fattigkassen kan udstede og underskrive den ommeldte Forskrivning, uden derudi at anbringe Raadhuset som Pandt, hvilket og, som De rigtig har anmærket, ville være saa meget mere upassende, som et

Raadhusets Brug og Anvendelse ikke er af den Beskaffenhed, at det i og for sig selv kan give den Sikkerhed, som Pandtsættelsen sigter til.
Det Kongelige Danske Cancellie, den 2den Martii 1793.
Brandt
Schow, Colbiørnsen, Reiersen.
Til Kammerherre og Stiftbefalingsmand
Hr. Friderich Buchwald,

43.

Og nu blev da strax den gamle Obligation casseret, og en nye udstedt til Fattigkassen, i Overeensstemmelse med forommeldte Resolution

E.

Om Indløbet og Seyladsen *).

Indløbet til Rudkiøbing er for de mange Grunde der skyder ud fra begge Sider, paa nogle Steder temmelig smalt, dog ikke anderledes, end at Fartøier af almindelig Drægtighed godt kan passere derigiennem, endog ved Krydsen.
Seyl-Dybet er imellem 7½ Fod til 3 Favne, og det smalleste af Farevandet omtrent 30 Favne. Ved Skibbroen er dybest ved den nordre Ende; ved den vestre er kuns 4½ Fod **).
Af store Fartøier (det er at sige Jagter og Galiaser, thi andre haves ikke her) henhøre i alt følgende under Rudkiøbings Told-District:

*) En skipper her i Byen, ved Navn Peder Hansen, som tillige er Formand for de eligerede Mænd, holder Forelæsninger, om Vinteren, i Navigationen; og mangen en duelig Søemand er alt dannet ved hans Underviisning.
**) Fra Begyndelsen var her lige saa dybt som ved den nrdre Ende, men foprmedelst Sandets Tilsætning aftager Vandet meer og meer.

44.

No	Aj Facon	Drægtighed efter Commercelæster	Aaret naar det er bygget	Stedet hvor det er bygget	Eiernes Navne
1	1 Jagt	9 Læster	1779	Thorsinge	Skipper Anders Christiansen
2	1 dito	9 -	-	-	Hr. Greve Ahlefeldt Laurvig
3	1 dito	13 -	1776	Rudkiøbing	Kiøbmand Bay
4	1 dito	14 -	1762	ibidem.	Kiøbmand Basballes enke
5	1 dito	15 -	1776	ibidem	samme Eier
6	1 dito	16 -	1779	Bagen-Kop	Kiøbmand Boye
7	1 dito	17 -	1776	Ourebye i Lolland	Kiøbmand Skibygger
8	1 dito	17½ -	1788	Ærøeskiøbing	Kiøbmand Kiær

9	1 dito	18 -	1778	Rudkiøbing	Kiøbmand Bay
10	1 dito	18 -	1787	ibidem	Kiøbmand Niels Hansen
11	1 dito	19 -	1794	Thorsinge	Kiøbmand Fahnøe
12	1 dito	19 -	1784	bidedem	Kiøbmand Christian Olsen
13	1 Gliase	19-	1757	Langeland	Forpagterne Iversen og Guldborg her paa Landet
14	1 dito	19½ -	1787	Rudkiøbing	Kiøbmand Bay
15	1 Jagt	19½ -	1796	ibedem	samme Eier
16	1 dito	19½	1796	ibidem	Proprietair Hansen til Faareveyle
		262 L.			

45.

Men her foruden henhøre endnu under dette District adskillige smaae Fartøier, eller rettere store Baade, der tilhøre de tvende Ladestæder her paa Landet: Lohals og Ristinge, hvor Bønderne efter Kongel. Bevilling af 26 Martii 1673 er forundt Friehed til selv med egne Baade, at udskibe de Vare, som paa Landet falder, og igien at indføre hvis de behøver til deres Huusholdning.

Til Oplysning herom vil jeg anføre et Brev, som findes her i Archivet, og som i den Anledning den 15 Martii 1681 er tilskreven daværende Borgemester og Raad i Rudkiøbing fra Rentekammeret. Udi samme hedder det:
"Eftersom Hs. Kongel. Majestæt allernaadigst haver behaget, at al Hecherie og Handel paa Landet skal afskaffes, som hidindtil mærkeligen skal have præjudiceret Indvaanerne udi Kongelig Majestæts Kiøbstæd Rudkiøbing, og at al Ind- og Udskibning, der under Landet skal være forbudet, uden aleneste ved de tvende Ladestæder, Lohals og Ristinge, hvor der er tilladt Kongl. Majestæts store Canzeler, Hs. høigrevelige Excellence Hr. Friderich von Ahlefeldt, Greve til Langeland og Rixingen ec. kan Bønder som selv maae udskibe de Vare, som paa Landet falder, og igien udføre

46.

hvis de til deres egne Huses Fornødenhed kunde behøve, efter dem derom tilforn allernaadigste Bevilling af den 26 Martii 1673, dog foruden nogen Handel eller Hecherie paa Landet dermed at bruge, og at de under Skiberummets og Godsets Confiscation, sig paa Toldstædet udi Rudkiøbing behørigen angiver, førend de noget ind- eller udskibe, saa have vi Eder det til Efterretning vildet forstendige, paa det I, saavidt Eder vedkommer, derover kundet holde, at Kongel. Majestæts allernaadigste Villie og Befaling vorder efterkommet.
Hvormed Gud befaled ec."
Saa er og denne Friehed siden bleven stadfæstet ved Toldrullen af 1768 Cap. 6, Art 2, men ved en Feiltagelse er Lohals der kaldet Lakkeles.

Ved Færgeløbet er en Færge, saa stor at dem kan indtage 16 Heste, en Mellem-Baad, en mindre Baad og en Iisjolle. Transporten betales efter en Taxt, som i Forhold til Stædernes Fraliggenhed og Færgebaadernes Størrelse, er bestemt i en Kongl. Bevilling til Færgemanden i Rudkiøbing af 16 April 1764.

Skade, at Havnen her er ikke bedre; thi med høi Vande og stærk Storm kan Fartøierne ikke engang ligge sikkert ved Skibsbroen om Sommeren, og naar Vinteren kommer, maa de søge Til-

47.

flugt i en Viig, Noret kaldet, som ligger over en Miil sønden for Rudkiøbing *).

F.

Om Handelen og Manufactur-Væsenet.

Handelen her til Byen drives paa Norge, Kiøbenhavn og Flensborg, ja vel undertiden og Østersøen.

De Vare der udføres ere: Korn og Fede-Vare, Gryn, Huder og Skind; saa forsender og Apothekeren aarlig Vegetabilier baade til Kiøbenhavn og andre Danske Kiøbstæder for 4 til 500 Rdlr., uden deri at beregne Præparate deraf, saasom: Destilerede Olier, Extracter ec. **)

*) For nogle Aar siden udkastede jeg en Plan til en Havns Indretning ved den vestre Side af Skibbroen, og havde allerede negocieret laanet dertil af Stiftets Midler; men en uventet Omstændighed giorde at det igien gik overstyr. Imidlertid overlader jeg til enhver Sagkyndig at bedømme, om ikke Midlerne, som jeg havde foreslaaet til Laanets Afbetaling vare ligesaa taalelige, som Fordeelen af en saadan Indretning soleklar, saavel for de Handlende selv, som for Skibbroen. Mig faaer det være nok, at jeg kan trøste mig ved Ordspoget: in magnis voluisse, fat est.

**) I de seenere Aaringer har Apothekeren ogsaa drevet Aqvaviter og Liqvører til at forsende, men i Henseende til disse, møder den Vanskelighed, at naar de skal

48.

Derimod indføres: Tømmer, Bræder, Jern, Steenkul, Tiære, Salt, tør Fisk, Hør, Hamp, Kalk, Muur og Tagsteen, saa og Vine og Fransk Brændeviin, samt Alen- Isen- og Urtekram; men ingen indenlandske silke eller uldne Fabrikata. Aarsagen dertil foregiver Kiøbmændene at være, at Prisen paa disse Sorter er for høi til. at der kan tienes noget ved at udsælge dem igien her paa Landet, men den sande Aarsag er nok den: at Kiøbmændene her som i de andre smaae Kiøbstæder i Danmark, staae i saadan Forbindelse med deres Lybske Commissionairer, at de, for at vedligeholde deres Handel og Credit, deels nødes til at tage saa mange Vare, som mueligt derfra, deels vel og kan bekomme dem for bedre Kiøb, skiønt ikke altid ligesaa gode.

Hvor meget der er udskibet fra Rudkiøbing af Korn- og Fede Vare aarligen i de 7 sidste Aaringer, kan sees af den Fortegnelse som Hr. Told-Casserer Hansen derom har havt den Godhed at meddele mig, vide Bielaget Litr. A. og hvad

indføre til andre Danske eller holsteenske Kiøbstæder, skal de, skiønt de er forfærdiget i en Dansk Kiøbstad og af Danske Producte, enten indpraktiseres, eller deraf svares Forhøielses Afgivt, hvilket giør, at de bliver for dyre, og at Afsatsen nødvendig maae standses, eller i det mindste indskrænkes.

49.

Kornhandelen in Specie er angaaende, da skulde man vel ikke seile meget i, om man paa Grund deraf antog, at af denne Artikel omtrent aarlig alene exporteres 24000 Tønder. Vel paastaaer Ober Condukteur Morville, i sine Stats og Landoekonomiske Beregninger over de Danske Øer, at

Langeland i Forhold til den areal Indhold, Folkemængde og Frugtbarhed, skulde have Korn tilovers 25527 Tønder, men hvem veed og hvor meget Ærboerne og Strynboerne udsnige her fra Landet, thi en stor Mængde gaaer vist denne Vei, uden nogensinde at blive anmeldt her ved Toldstædet. Af Smør vil jeg antage, at der over Hovedet udskibes aarlig 1000 Tønder. Som noget besynderligt bed denne Handel maae jeg ellers anmærke, at naar Kiøbmænde her accorderer med en Forpagter eller anden om en Tønde Smør, forstaaes immer derunder tillige 1 Skippund Ost, som regnes for en fierde Part af det Smørret koster, og da de sædvanligt ikke giver mere for Smør og Ost tilsammen, end hvad de igien faaer for Smørret alene, saa følger deraf, at Osten altid er en reen Vinding, men derfor, siger Kiøbmændene, maae de og betale ligesaa meget for Vinter- som Sommer-Smørret.
Den største Handel driver en Liøbamnd ved Navn Christian Povelsen Bay, som alene

50.

har 4 Fartøier, hvoraf hvert almindelig ender 5 Reiser om Aaret.

Nu til Manufactur-Væsenet:

Herved forstaaer jeg blot Haandværkerne, thi af Fabriker gives her slet ingen,*) og i Spidsen af disse sætter jeg vores Organist, for saavidt han tillige er Orgelbygger, og forfærdiger Claverer af alle Slags m. v., dernæst en Snedker, ved Navn, Niels Jørgensen, som indlægger meget smukt i Træe, og forsender af sit Arbeide, endog til Hovedstaden. Resten af dem ere her, som andensteds, nogel gode, nogle slette. At Haandværksfolkene kage over Næringens Aftagelse ere overalt almindelig, og som en Aarsag

*) Den, man især skulde ønske sig, var en Spindeskole eller en anden saada offentlig Arbeids Anstalt, hvorved vores mange gamle og unge Betlere kunde finde noget at fortiene, men hvorfra tages Pengene til Huuskiøb, Redskabernes Anskaffelse, Spindemesterindens Løn. Materialier, Brændsel ec.? alene er Huus af den dertil fornøden Størrelse kan koste 5 a 600 Rdlr. Vel finder jeg, af en Cancellie Skrivelse, til Stiftamtmanden og Biskopen i Fyen, af 17 Septbr. 1785, at der til slige Indretningers Anlæg i de smaae Kiøbstæder, er bleven lovet en Forstrækning af Kongens Casse, naar kuns hver Kiøbstæd især dertil besørger de fornødne Huusværelser, samt Ildebrændsel; men ogsaa denne Udgift vilde blive vanskelig at overkomme, paa et Sted, hvor der, selv blandt de Formuende, hersker saa liden Iver for det Almeennyttige.

51.

dertil anføres, i Henseende til Rudkiøbing, at detr nedsætte sig flere Haandværkere af visse Slags, end som der burde være i Forhold til Byens og Landets Størrelse; men jeg spørger: kan en Magistrat formeene nogen at nedsætte sig i en Kiøbstæd, som er forsynet med behørig Rigtighed? kuns Fuskeren kan klage over, at han derved lider Afbræk, den duelige, retskafne Haamdværksmand taber ikke derved.
Grunden til Næringens Aftagelse maae altsaa fornemmelig søges hos Haandværksmanden selv, dog kan de! paa den anden Side ikke nægtes, at jo de raae Materialier, Levetsmidlerne, kort alt hvad der udfordres saavel til Livets Underholdning, som Haandværkets Fortsættelse nu er stegen til saa høi en Priis, at den Haandværksmand, som intet andet har at leve af, og kuns lidet at fortiene, vanskeligen kan subsistere derved, jeg vil ikke regne dem, hvis Opførsel og Levemaade selv er Aarsag i deres Trang *).

*) Endnu kan og anføres som en Grund til Haandværksstandens Nærings Aftagelse i denne, som andre smaae Kiøbstæder: at mange af Haandværksmændene tillige ere Jordejere; thi ved at passe Avlingen maae de nødvendig forsømme Professionen. og

hvad Fordeel kan en Haandværksmand desuden betale dem dyrt, laane Pengene dertil og leje alt hvad der behøves til Avlingens Drift?

52.
Men ingen har dog, i saa Fald, mere Føye til at klage, end de der forarbeide Huude og Skind; thi endskjøndt Langeland rigeligen kunde forsyne dem med de dertil fornødne Materialier, naar jeg regner, at der i Rudkjøbing aarlig forbruges omtrent 500 Huude, 1400 Kalveskind og 7 til 8000 Faare- Lamme Bukke- og Væderskind, saa er Mangelen derpaa alligevel ikke mindre almindelig her end i de fleste andre Kiøbstæder,

Aarsagen dertil er:
A) Snighandelen, hvortil dette Land i Særdeleshed formedelst sin naturlige Dannelse og Beliggenhed frembyder en beqvem Leilighed, og som derfor drives ikke alene af Fremmede fornemmelig Ærboer, som deels selv, deels ved Commissarier opkiøbe en stor Mængde af begge Slags; men og adskillige af Landets egne Indbyggere, der have store Baade, og vel undertiden ogsaa drive lidt Handel, uden at det er mueligt for een eneste Strandrider, j! om der endog vare fleere, altid at kunne passe dem op.

b) Dernæst, om eg skal sige mine Tanker, den, skiøndt under visse Indskrænkelser, tilladte frie Udførsel, saavel af raae Huuder og Kalveskind, som af ubereedte Bukke- Vædre_ Geede- og Lammeskind, vide den Kongelige Resolution

53.
af 28 Julii 1774 og Forordningen af 8 Octbr. 1734 og 15 Octbr. 1772, thi paa Grund af denne Tilladelse og i Haab om at vinde ved Udførselen, opkiøbe Kiøbmændene alt hvad som der af levnes fra Snighandelen, og intet eller lidet bliver tilovers for den fattige Haandværksmand til sin Haandterings Fortsættelse.
Vel blev det tilladt ved en Kongelig Resolution af 8 Juli 1789, at alle Lauge og andre Professionister i de danske Kiøbstæder, som forarbeyde Huuder og Skind, maatte ved een eller tvende Commissionærer for hver Kiøbstæd, indtil videre, lade deres behøvende raae Skind opkiøbe paa Landet, imod at disse Commissionærer forsynede sig med Øvrighedens Pas; men saa tienlig som denne Foranstaltning end kunde synes at være for at Følgerne af den i Svang gaaende Landprang til Skinds Opkiøb og Udsnigelse af Riget kunde blive mindre skadelig for Haandværkerne, saa lidet ville dog dette Øiemeed, uden Tvivl; derved kunne opnaaes i Hensigt til Rudkiøbing.
For at sætte saadanne Commissionærer i Concurrence til Materialiers Opkiøb paa Landet med fremmede Fabrikers hemmelige Snighandlere udfordres absonment en større Velstand, end almindelig findes hos denne Byes Haandværkere,

54.
saavel af det ene som af det andet Slags; thi saalænge Commissionæren paa det Laugs Vegne, hvorfra han er udsendt, ikke enten har Evne til at give meere, eller i det mindste lige saa meget, som den Fremmede, er det ikke at formode, at han nyder nogen Præferencer. Det samme hr og Sted i Hensigt til de Huuder og Skind, som afsættes til Kiøbmændene.
Naturligviis sælger Landmanden hellere sine Vare til den, som han kan være vis paa at faae sine Penge hos, og som tillige betaler bedre, end til saadanne der hverken kan staae ved at give saa meget derfor, og heller ikke, som oftest kan entrere i nogen Handel, uden at de maae tage paa Credit; hvorved den Sælgende blive ikke sielden bedragen.

Desuden vilde disse Commissionærers Underholdning blive Laugene heel bekostelig, og maaskee endda ikke vilde vindes mere derved til Fordeel for vedkommende Haandværkere, end Erfarenhed viiser at være skeet formedelst den enhver enkelt Profesionist allerede ved Forordningen om Landprang af 25 Aug. 1741 og Forordningen af 4 Aug. 1742 §4 allernaadigst forundre Friehed til selv at opkiøbe paa Landet saa meget, som han behøver til sit Haandværks Fortsættelse.

55.

G.

Om de offentlige Stiftelser og dertil hørende Donationer.

De offentlige Stiftelser ere Kirken, Skolen, Fattig- og Legat-Væsenet.

Hvad der tid efter anden er legeret, eller paa anden Maade henlagt til enhver af disse Stiftelser, kan sees af efterfølgende Fortegnelse:

No	Giverens Navne	Gaven		Tiden	Til hvad Brug
		Capitaler	Faste Eiendomme		
		Rd. Mk			
					2 og en halv til Hielp for fattige Skolebørn til Bøger og Papiir
2	Tolder og By foged og Christen Lauritzen	200 i Specier		1616 4de Søndag i Advent	Efter samme Kirkebog skal Renterne uddeeles, det Halve ti Kirkebogen og Halvdeelen til Skolen og Byens Fattige
3	Claus Bertelsen	16. 4		1671	Til Byens Fattiges Regnskabsbog af s. A.
4	Jens Jørgensen Handelsmand	33 2			Til samme Brug
5	Foranførte Claus Bertelsen	66 4		1675 d. 14 Jan.	Til lige Renters Deeling imellem Byens Kirke og Huusarme.
6	Mikkel Lauritsen, Fattiges Forstander	100	2 Vaaninger til 8 Fattige	1697 d, 12 Nvbr.	Efter Testamentet som er indført i ovenmelte gamle Regnskabsbog, skal Renterne anvendes til de 2de Vaaningers Vedligeholdelse: og Overskudet uddeles til de i samme Vaaninger værende Fattige.
7	Borgemester Thomas Nissen	16. 4		1689	Til Byens Fattige, vide den nye Fattiges Regnskabsbog af 1709
8	Byefoged Claus Bertelsen	100		1698	Til Kirkeb, vide Kirke- Regnskabsbogen af 1709

9	Hr. Frands Kragh, Sognepræst for Maglebye	58		1704 d. 5 Ocbt	Til Skolen og Rudkiøbing Fattige, vide den nye Fatt. Regn-skabsbog
10	Raadmand Hans Rasmussen	40			Til Byens Fattige
11	Raadmand Nis Fædersen og Hustrue	25		1719	Til Voxlys til en Lysekrone, han og Hustrue har foræret Kirken
12	Hr. Sjøde Nielsen Provst i Sønder Herred og Sognepræst i Lindelse	100		1719 d. 11 Jun.	Til Rudkiøbings Kirke. Legatet er anført i den nye Kirke – Regnskabsbog.
13	Rasmus Pedersen og Hustrue Anne Henrichs Datter Lytke	2000		1715 d. 3 Jan.	Ifølge Fundatzen, som er confirmeret den 5 Octbr. 1727 skulle Renten af disse 2000 Rdlr. aarlig den 22 Junii uddeles saaledes: til Capellanen 20R. til Skole-mesteren i den Latinske Skole 16 R. 4 M. til Høreren 13 R. 2 M. til den øverste og næst øverste Discipel 9 R. til Organisten 5 R. til Klokken 5 R. til de Fattige her i Byen 26 R. til Casseren 4 R. til Tractement ved Samlingen 2 R. **59.** Som udgiør Renterne 5 p. C. 100 Rdlr. Dog skulle de 30 Rd. til Skolemesteren og Høreren ikke udbetales saalænge Rudkiøbing latinske Skole ikkun betientes af een Person, men derimod aarligen oplægges til en Capital, og Renterne; deraf anvendes til fattige Skolebørn *)

*) Formedelst Renternes Nedsættelse til 4 Procento nyder Capellanen nu kun 15 Rdlr., Klokkeren 3 Rd., de Fattige 20 Rd. 1 Mk. 8 pz, Organisten 3 Rdlr. 4 Mk. 3 Rdlr. 4 Mk. 8 pz. og Fattigforstanderen for Indkasseringen og Traktementet 4 Rd. 3 Mk. De 6 Rd. 4 Mk. 8 pz. som kunne tilfalde Disciplene i Rudkiøbing latinske Skole, er siden sammes Reduction den 17 April 1739 ved Kongelig Reskript af 4 Mart. 1740, henlagt og aarlig betalt til Odense Skole. De 30 Rd., som var henlagt til Skolemesteren og Høreren,

skulde efter en, i Medhold af ovenmeldte Reskript, af Testators Paarørende de 29 Maii 1743 affattet Disspotin, aarlige oplægges indtil de udgjorde en Capital af 400 Rdlr., hvo

No	Giverens Navne	Gaven		Tiden	Til hvad Brug
		Capitaler	Faste Eiendomme		
		Rd. Mk			
14	Capitain Lietnant Bruun	13 2		1728 d. 8 Septbr.	Til Kirken for hans Frues Begravelses Conservation
15	Marie Elisabet, Lautriz Kielsden Kirkeværgers og medarvinger	20		1729 d. 11 Kun	Til Voxlys o en Lysekrone hun og Medarvinger har foræret til Kirken.
16	Anne Rosine Enke af Bye-foged Butner	100		1731 d. 28 April	Renten anvendes til 6 Voxlys i de store Lysekrone og Overskudet oplægges til hendes Epitaphii Vedligeholdelse, samt Altertavlens Renovation.
17	Tolder Ole Borklunde og Hustrue	100		1737 d.13 Maii	Til Kirken; Renten anvendes til hendes Anpart af den opmuurede Begravelses Vedligeholdelse, og Overrskudet til Kirkens Fornødenheder
18	Jacob Cruse og Niles Hansen, som Arvinger efter Cancel-lieraad Hans Begau i Tönnin gen hvis Fader var Borgemester Mogens Hansen	100		1749 d. 21 Mart	Til Kirken, for at bemeldte Mogens Hansens Leiersted maae blive urørt og til samme Begravelses Vedligeholdelse.
19	Kammeraad Lund og Frue Riborg Margrete Calus datterr	260 4		1746 d 32 Jun.	Efter Testamentet, som approberet af Stiftamtmanden og Biskoppen den 29 Julii 1752 skulde de Fattige deraf have 100 Rdlr. Kirken 100 R. ligesom for Grevskabet til ham og Frue erlægges først til Kirken 40 Sldle. og Monumentets Conservation og Perpetuantion 40 Sldlr
20	Margrete Torkilds Datter		Et Huus paa 10 Fag og 2 Skpr. Land i Østertoft		Skal være givet 1618 til en Skole.

21			Et Byggested vesten Skolen		Tilhører Kirken, som deraf tilforn har nydt aarlig Leie efter en gammel Kirkebog fra 1665.
22	Vides ikke		1 Td 6 Skpr. Land i Møllemarken 1 Td. 1 Skp i Ruemarken og 1 Portion eller 1 Td. Land i Koe-haugen	1704 d. 5 Ocbt	Tilhører Kirken og er udleiet til Tømmermester Snohr paa 6 Aar, eller til Mikelsdag 1798 imod aarlig Leie 13 Rdlr. 3 Mk vide Fæstebrevet af 26de Septbr. 1792
23			Fem en halv Skp Land i Møllemarken og en halv Portion i Koehaugen		Bruges af Fattigforstanderen, men tilhører de Fattige.
24	Kiøbmand Jens Piilgaard	500		1780 d. 11 Dcbr.	Efter Testamentet, som er confirmeret d. 2 Febr. 1781 skal Renten uddeles ved hvert Aars Udgang til 6 Fattige men først til Trstators egenePaarørende, om de dertil ere trængende
	Summa	4200 R og 2 Mk			

af Renterne derefter aarlig skulde uddeles til Testators Paarørende, om nogen dertil var trængende, dog med Undtagelse, at dersom Rudkiøbing nogensinde faaer er latinsk Skole igien, skal der i Hensigt til disse 30 Rd, forholdes efter Fundatzen. Af disse 30 Rdlr. er da saaledes formeret 2de saakaldede Oplags Capitaler, af hvilke den første gaaer fra Fundationens Dato til Skolens Reduktion og beløber 399 Rd. 4 Mk., den anden fra førstbemeldte Termin til 1773, da den blev completeret til den tillige med Hovedcapitalen nu i alt udgiøre en Fond af 2799 Rd. 65 pz. hvoraf Renten aarlig distribueres den 22 Junii, som anført.

Desforuden er Rudkiøbings Borgere efter Høyesterets Dom af 30 Junii 1675 og

64.

derpaa udgiven Pandte-Obligation af 11 September f. A. skyldig til Fattigkassen 300 Rdlr., hvorom er talt iforveien Pag. 42.

Videre er og efter en Kongelig Resolution af 2 Septbr. 1726, af visse Personer i Rudkiøbing, i en særdeles Casu, betalt Mulet af 149 Rdlr., hvoraf Renten bliver hver Aars 11 Decbr. uddeelt saaledes: til Kirkens 3 Rdlr. og 3 Huusarme 2 Rdlr. 1 Mk. 8 Pz. Vide Distributions Protokollen forfattet af Stiftamtmand Sehested og Biskop Lodberg.
Nu for Tiden bestaaer Kirkens Formue:

a) I Capitaler, hvorpaa haves Pandtobligationer	1391 Rdlr
b) Beholdning, efter sidste Aars Regnskab	367 Rdlr 87 fz
Til sammen	1768 Rdlr. 87 pz.

Men da iaar et bleven foretaget en betydelig Reparation paa Kirken, vil Beholdningen dertil kunne behøves.

De aarlige Indtægter ere: Renten af Kirkens udstaaende Kapitaler; Tavle- eller Blokkepenge, omtrent 20 Rdlr.; Tiendeafgivten af Korn og Qvæg 90 Rdlr. 1 Mk. 10 pz. af Mulktpengene 3 Rdlr.; Stolestadepenge, omtrent 50 Rdlr.,

65.

Jordleie 13 Rdlr. 3 Mk.; For Jord og Klokken ved Liigs Begravelse omtrent 30 Rdlr.

Udgivterne, saavidt de kan bestemmes, ere: til en Præste- Enke Madame Risbeirg, hendes Huusleie, som efter Kongelig Reskript er bestemt til 10 Rdlr. 5 pz. Expenser 3 Rd. 2 Mk.; Douceurer til nuværende Kirkeværge 10 Rd., 3 Mk.; efter Direktørernes Resolution af 12 Octbr. 1793.

Taxten for liigs Nedsættelse i Kirken er 13 Rdlr. 32 pz., i Vaabehuset 8 Rdlr. og paa Kirkegaarden 4 Mk. Men af første Slags Indkomster fremviser Kirkeprotokollen for hele 20 Aar blot tvende Exempler, og af det andet Slags ikkun eet. Muurede Gravsteder gives her tvende, een oven i en Tilbygning ved nordre Side af

*) Reskriptet er af 18 Januarii 1786.
**) Af Lønninger nyder:

1. Capellanen	12 Rdlr.	32 Pz
2. Klokkeren	17 -	56 Pz
3. Organisten	24 -	-
4. Kirkeværgen	2 -	40 –
5. Den der passer Uhret	4 -	-
6. Orgelpasseren	1 -	-

Resten er Viaticum til Provsten 1 Rd. 24 fz. og til Kirkeskriveren 5 Mk. 8 fz.

66.

Kirken, og een uner Jorden i Kirken selv, hvilke begge tilhøre een Familien; og ifølge sammes Donations Breve vedligeholdes af Kirken, imod at denne oppebærer Renten af den dertil legerende Kapital. For alle Klokkerne betale 2 Rdlr., for de halve 1 Rdlr.

Matte dog den Skik at begrave eller bisætte Liigene i Kirkerne engang blive afskaffet! sandelig, det er beklageligt, at ogsaa i dette Tilfælde Fordomme endnu skal feire over Fornuften!!

Fattigkassen havde efter sidste Aars Regnskab:

a. Udestaaende Kapitaler	1776 Rdlr. 32 fz.
b. Beholdning	23 Rdlr. 17 fz.
Tilsammen	1779 Rdlr.49 fz.

Dens aarlige Indkomster ere: Renten af de udestaaende Capitaler; Fattigskatten som deels godvillig udloves, deels paalignes Indvaanerne, ifølge Reskriptet af 5 Martii 1734, og beløber sig aarlig omtrent 12 Rdlr.; saa og hvad der indkommer for Qvægtienden; af Bøder; ved sluttet Kiøb og ved Dødsfald. Udgivterne: Lønninger, saasom til Capellanen 4 Mk., til Klokkeren 5 Rdlr. 2 Mk.;

67
Grund- og Indqvarteringsskat af Fattigboderne, omtrent 2 Rdlr. 4 Mk.; det der ugentlig udbetales til Almisselemmerne, som er fra 8 pz til 2 Mk. 8 fz., for hver Portion, hvilket for afvigte Aar beløbe sig til 135 Rdlr. 3 Mk. 8 fz. *) : extra Gaver; Reparation m.m.

Endnu maae jeg og anmærke, at Fattigkassen har 28 Rdlr. 3 Mk. tilgode i Biskop Rami Stervboe, som er resterende Renter fra bemeldte Biskop Rami sidste Leveaar, af den Capital som Fattigkasssen har indestaaende i Stamhuset Hofmannsgave i Fyen.

Legatvæsenet indbefatter blot de tvende Legata, hvorom er talt i Fortegnelsen, nemlig: Rasmus Pedersen og Jens Piilegaards, af hvilke det første nu udgjør 2799 Rdlr. 4 Mk.; det sidste 500 Rdlr. og disse Capitaler staae ligeledes udsadte.

I Henseende til Sikkerheden for ovenstaaende offentlige Midler er sørget det bedste mueligt. Nogle enkelte Capitaler gives der vel, hvorfor ikke haves uden anden Prioritet, men Pandterne bestaaer dog tilsammen i faste Eiendomme, hvis

*) Deres Antal, som nyder Almisse af Fattigkassen er, for nærværende Tid i alt 13.

68.
Værdi, efter den i Kiøb og Salg nu gangbare Priis, er af den Beskaffenhed, at man intet derved har at befrygte.
En Umuelighed vilde det og være altid at faae saadanne publike Midler udlaant imod dobbelt Pandt, og naar de da ikke skal ligge frugtesløse, er man nødte til at tage hvad Pandt man kan faae, med mindre i Hensigt til disse maatte skee samme Anordning, som for Overformynderierne, at Kongen nemlig modtager de Penge i sin Kasse, og deraf svarer 4 Procento Rente, som ikke andensteds forsvarligen kan vorde udsadt. Saavel jeg selv, som min værdige afdøde Med-Inspektør, forrige Sognepræst Hr. Grøn, har ogsaa allerede forestillet dette i en Erklæring, som vi den 19 September 1794 har afgivet i Anledning af nogle os under 6te f. M. tilstillede Antegnelser udi Rudkiøbing Byes Kirke og Fattigvæsens Regnskaber for Aaret 1793, anlangede den for viise af bemeldte Stiftelsers Capitaler manglende Sikkerhed, samt de Herrer Direktørers, paa Grund heraf, giorte Erindring: ”at der i Overeensstemmelse med Reskriptet af 21 Junii 1775 for Fyens Stift, paa Kiøbstæds Huus, og Gaardpandt ingenlunde maae udlaanes mere end den halve Sum, efter lovlig Taxation, da Ansvaret, i anden Fald vilde hvile paa Inspektørerne m. v.”

69.
Ligesaa bemærkede vi derhos, at herpaa heller ikke er bleven anseet tilforn, endskiøndt det er mere end 20 Aar siden at de Capitaler, paa hvis Pandter nu var udsadte, et Par alene undtagen, er udlaant, og da det ikke kan seile, at jo daværende Direktion derom maae have været vidende og eenig, siden ingen Udsættelse desangaaende er skeet i de derefter aflagte og desiderede Regnskaber, saa formeente man, at al Ansvar i denne Henseende maatte bortfalde for Inspektørerne, ifald Kirken eller

Fattigvæsenet, imod al Formodning, skulle komme til at tabe noget ved disse Pandter, eller dog at Direktionen deri, i det mindste, vilde komme til at deeltage.

Endelig forestillede vi, at det vilde blive gandske umueligt for vedkommende Debitorer, nu forhaanden, at sætte anen eller store Sikkerhed, og at Følgen deraf vilde blive, naar deres Pandter ikke skulde gielde, at man kom til at sætte dem til Auktion, hvorved mange Familier vilde giort Huusvilde, ja maaskee braat til Bettelstaven: og i Betragtning heraf henstillede vi altsaa, om det ikke i Hensigt til disse Pandter, uagtet de just ei indeholde den for de derpaa laante Capitaler, befalde Størrelse, dog saalænge endnu matte forblive, in staru quo, som de af os og Kirkeværgen eller Fattigforstanderen ansees for at være betrygende nok.

70.

Ikke paatvivler jeg heller, at jo denne Forestilling maae være bleven approberet, siden man nu, efter saa lang Tids Forløb, og endskjøndt der i dette Mellemrum aarligen er aflagt behørig Regnskab for disse Stiftelsers Midler, ei har modtaget nogen nye Udsættelse herover, enten fra Direktionen eller andre Vedkommende.
Skolen har ingen Formue, og hellerr ikke findes meere at være henlagt til denne Stiftelse, end hvad jeg i Forveien har anmeldt.

H.

Om Overformynderiet.

Derunder indestaaer for nærværende Tid af Arvemidler, i alt den Summa 2186 Rdlr. 19 //16 Fz.
og herfor har Overformynderiet af den Sikkerhed, som udfordres, saavelsom for de udbetalte Capitaler, hvilke for min Embedstid alene beløber til 2728 Rdlr, 49 1/5 Fz.

At det er en Byrde at være Overformynder, vil vel ingen nægte, men større er den ddog ikke, end den, at være Kiæmner, Kirkeværge eller Fattigforstander; thi nyder endskiøndt disse vise Emolumenter, som følger med Bestillingerne, saa er

71.

igien deres Arbeide baade besværligere og meere vedvarende.
Regnskabets Aflæggelse siger intet, naar kuns Tingene er i den Ordren de bør at være, og dette nødes ved Byefogden her, sam andensteds, til for sin egen Sikkerheds Skyld at paasee.- Jeg vil tilstaae, at det i de smaae Kiøbstæder undertiden kan falde vanskeligt at finde Mænd, som besidde den til slige Bestillinger fornødne Duelighed og Vederhæftighed, men, i saa Fald, faaer man hielpe sig med een af Deelene, hvor begge ikke kan erholdes samlede.

I.
Om Byens aarlige Indtægter og Udgivter, samt den paa Byen hæftede Gield.

Visse Indtægter haves ingen, uden de Skatter, som aarligen lignes paa Indvaanerne, og disse er:
a. Indebyes Skatten.
b. Brand- og Vægterskatten.4

c. Doctorskatten.
d. Indqvarterings Hielpeskatten.
e. Raadhuus Skatten.

72.

Hvis Beløb tilsammen har været saaledes for følgende Aarringer, nemlig:

For 1789 i alt	477 Rdlr.	1 Mk.	9½ Fz.4
For 1790 i alt	509 -	-	9 -
For 1791 i alt	639 -	1	14 -
For 1792 i alt	639 -	-	14 –
For 1793 i alt	641 -	-	15 –
For 1794 i alt	634 -	5	9 ½ -
For 1795 i alt	669 -	1	9½ -
For 1796 i alt	736 -	1	15 –

Hvortil endnu kommer det, som efter de fra Stifts-Contoiret hidsendte Beregninger over Rudkiøbing Kiøbstæds Andeel af de i Stiftet forefaldne Delingqvent-Frieægters og extraordinair Indqvarterings Bekostninger, er paalignet Indvaanerne for Aarene 1792 til 1795 inclusive, der giør i alt 326 Rdlr. 5 Mk. 14 Fz. *)

Sandelig en svær Udgivt for en fattig Bye, og tungt for den, der skal indkræve den, dog gid den var den eneste, men hvor mange flere Paalæg fordre endnu ikke Statens Tarv? **)

*) Af disse og de flere Byrder der skal udredes af Stiftets Kiøbstæder, tilkommer Rudkiøbing Kiøbstæd efter Reskriptet af 10de Sug. 1792, af hvert 100 Rdlr., som skal reparteres, at erlægge 7 Rdlr.
**) Jeg erindrer mig herved, hvad Colbert skrev i et Brev til Ludvig den XIV: Jef ais hien Sire que le perlonnage, que je fais n cala, n´est passa péble-

73.

Brandskatten erlægges i Forhold til Bygningernes Forsikrings Summa, som er i alt 66880 Rdlr.

Maaden, hvorpaa hiine Skatter lignes, er denne:
Indenbyes Skatten ansættes efter Beløbet paa Taxterne af Jord, Grund og Næring, ved at beregne hver Penge til visse Skilling, saa eller mange, ligesom Fornødenheden udkræver; Brand- og Vægterskatten lignes paa Grundtaxen; Doktorskatten deles paa Næringen, deels paa Formuen; Indqvarterings-Hielpeskatten og Raadhuus Skatten baade paa Grunden og Næringen; og heri retter man sig tildeels efter en gammel Skik (thi jeg kiende ingen Anordning herom) hvorefter hver Skieppe Land i Skatteregisteret er ansadt for ¼ Penge. ligesom Grunden og Bygningerne inde i Byen, for visse Døet eller Penge, i Forhold til enhvers Størrelse *). Næringen ansættes

mais dans le Service de votre Majesté les fonctions font differentes; les unes n´ont jamais que des agrémens, don't les dépenfes font les fondemens; qelle, dont votre Majeste m´honore, a ce Malheur, qu´il est dificile, qu´elle puisse rien produire d´agréable puisque les propositions de dépenses n´ont point de bornes. Mais il faut reconsoler en travaillant toujours á bien faire.

Jeg er sikker på, sir, boringen, som jeg laver på stedet, er ikke et problem, men i Deres Majestæts Tjeneste er Funktionerne anderledes; nogle har kun bekvemmeligheder, hvoraf udgifterne er grundlaget; som, hvormed Deres Majestæt ærer mig, har denne Ulykke, hvor vanskelig den er, at den intet behageligt kan frembringe, da Udgiftsforslagene ingen Grænser have. Men vi skal trøste os selv ved altid at arbejde for at gøre det godt. (Google oversæt)

74.

aarlig. Hiin Taxt tiener til en bestandig Regel; denne er vilkaarlig. For at giøre dette tydeligere vil jeg tilføye følgende Eksempel, som er taget af Skatteligningen for indeværende Aar:

En Mand ejer et Huus som staaer for	7 Penge:
har Td. Land i Byens Marker:	2 Penge;
og er ansat i Næringsskat for	8 Penge
der giør i alt af Jord, Grund	
og Næringstaxt	17 Penge

I Forhold hertil svare han:

1. Indenbyes Skat, hver Penge beregnet til p fz	1 Rdlr. 3 Mk. 9 fz.
2. Brand- og Vægterskat a 6 Skpr, hver Grundpenge	- 2 - 10 -
3. Doctor-Skat efter Ansættelse	- - 4 –
4. Indqvarterings Hielpeskat af hver Grundpenge 10 fx og af hver Næringspenge 8 fz i alt	1 - 2 - 6 –
5. Raadhuusskat af hver Grundpenge 7 fz. og af hver Næringspemge 3½ fz., i alt	- 4 - 13 fz.
Tilsammen af alle Skatter den summa	4 Rdlr. 1 Mk. 10 fz.

Hvad Grundtaxten angaaer, da er den ellers langt fra ikke meere saa forholdsmæssig som den burde være, thi mange Steder findes her i Byen,

75.

hvor der nu er opført store Bygninger, isteden for der tilforn kun stod smaae; men Grundtaxten er dog derfor bleven uforandret, og ligesaa har man Eksempel paa, at en Ejer, førend Plakaten af 19 Martii 1790 udkom, endog har afhændet en vis Strækning af sin Gaard paa det Vilkaar, at den solgte Deel, endskiønndt ulige mindre end den han beholdt tilbage, skulde bære den største Byrde af Grundtaxten *)

Til de uvisse Indtægter henhør alt hvad der indkommer af Arresthuus Leie, for Byens Tromme og andre ubetydelige Ting.

De visse Udgivter ere:

A. Lønninger, som ved det Kongelige danske

*) Naar det kunde skee uden Fornærmelse for de nuværende Eiere af Stederne samt deres tilliggende Grunde, var det derfor at ønske, at en ny almindelig Opmaaaling blev

foretaget, og Grundene derefter omtaxeret. Ligesaa skulde jeg og tro det godt, om Taxten paa Jorden blev noget høiere; thi er det vel billigt, at Jorderne endnu skal ansees med samme Faveur, som da de vare i Publici Eie, og kunde vel nogen med Føie klage derover, efter den høie Værd, Jorden nu har fremfor tilforn? Men, derimod, burde igien Næringstaxen aftages, thi haardt, dobbelt haardt er det virkelig, at den Haandværksmand, hvis Næring eet tiltaget lidet, strax derfor skal paabyrdes en større Næringsskat. Næringen er jo et Beviis paa Flittighed, og bør Flittighed ikke opmuntres, isteden for at Afskrækkes?

76.
Cancellies Resolution af 11 Febr. 1775 ere approberede og bestaaer i følgende:

1.		Til Byefogden	R.	fz	Rdlr.	M.	fz
	a.	saakaldede Qvitence-Penge	6				
	b.	for Lak og Papiir	2	32			
					8	2	-
2.		Til Byeskriveren					
	a.	Løn	13	-			
	b.	til Skriver-Materialier	4	32			
					17	2	-
3.		Capellanens Huusleie			6	4	-
4.		Chordegnen					
	a.	hans Løn som Christendoms Skoleholder	24	64			
	b.	for Catechisationen	6	-			
					30	4	-
5.		Organisten	16	-			
		hvortil efter Borgerskabets Beslutning ved Raadstue-Samlingen den 32 Decbr. 1789, er lagt	20	-			
					36	-	-
		77.					
6.		Brandinspektøren efter Reskrivt af 21 de Martii 1738			12	-	-
7.		Brandassistenten			4	-	-
8.		Formanden for Taxer-borgerne til Skrivematerialer hvortil efter Borgerskabets Beslutning ved Raadstuesamlingen d. 31 Decbr. 1793 er lagt	3 2	-			
					5	-	-
9.		Over og Underkiæmnerne, til Skrivmaterialier			2	2	-

10		Byens beskikkede og examineret Jordemoder			10	-	-
11		Arrestforvareren som tillige er Fattigfoged			17	2	-
12		Extraskats-Cassereren hvortil efter Borgerskabet *) Beslutning ved Raadstue-samlingen d. 21 Decbr. 1779	4 4	-	 8	 -	 -
*) Efter den sidste Forordning om Oppebørselen af 30 Januarii 1793 skal nu Byfogderne selv indcassere alle Kongelige Contributioner.							
		78.					
13		Byens tvende Vægtere ugentlig om Sommeren 2 Mk. 8 fz. og om Vintyeren 3 Mk. circa	48	-	48	-	-
14		Søe – Enrukkerings-Cheffens Qvarteers-Penge efter Resolution af 24 Octbr. 1739 og 27 Julii 1748			10	-	-
15	 a. b.	Til den beskikkede Landphysicus hans Løn, efter Reskr. af 24 Martii 1724 af Byen af dens Embedsmænd	 9 2	 88	 11	 5	 8
16	 a. b.	Til den for Langeland beskikkede Provincial – Chirugus hans Løn, efter Reskr. af 4 Decbr. 1776 af Byen af dens Embeds Mænd	 5 3	 24 48			
					8	4	8

79.

	Rdlr.	M.	fz.
B. Andre visse aarlige Udgivter:			
a. til Tugthuset i Odense, efter Reskr. af 3 April 1782 og Stiftbefalingsmandens Ligning af 19 Junii f. A.	10	-	-
b. Renter til Rudkiøbings Fattigkasse af 300 Rdlr. hvorfor under 12 Martii 1793 paa Rudkiøbing Byes Vegne af Byefogden og de eligerede Mænd, efter det Kongelige danske Cancelliers Resolution af 2den f. M. er givet en nye Obligation til bemelte Fattigkasse, isteden for den forrige, som nu er forældet	12	-	-

c. Afgivten af Jagden paa Byens Marker, efter Kongelig Resolution af 16 Febr. 1779	8	2	8
d. den ordinaire Brandhielp af Raadhuset, efter Taxationsforretningen af 6 Febr. 1792 og Reskript af 8 Julii 1768.	2	-	8
e. Til de 2de Mænd, som bruges i Byens Forretninger betales i Medhold af det Kongelige danske Cancellies Resolution af 12 Maii 1781.	10	-	-
f. I Vederlag for de til Byens Skatters Afsendelse til Odense, Nyeborg og fleere Steder medgaaende Postpenge m.v. er tilstaaet Byefogden	6	-	-
80.			
g. efter Obligationen af 11 Junii 1790, som til et nyt Raadhuses Opbyggelse paa Byens Vegne er udgivet af Byefogden og de elegerede Mænd til Direktionens for Communitetet og Hospitalet i Odense for den Summa 2100 R. skal efter Obligationens Indhold til hver 11 Junii Termin i 28 Aar promte betales Rente og Afdrag tilsammen	126	-	-
h. Rudkiøbings Contingent til en Lærlings Underholdning ved veterinair Skolen i Kiøbenhavn	1	2	6
i. Dito til Reserve Chirurgus Schönnemann I Middelfart, ifølge et Reskr. af 13 Junii 1784 og Hr. Stiftamtmandens Skrivelse desangaaende af 27 Septbr. 1795.	2	-	9½
k. Indqvarterings Hielpeskatten som ifølge Anordningen af 4 August 1788 og den under 23 næstefter approberede General-Ligning over Indqvarteringen beløber aarlig for Rudkiøbing Kiøbstad	227	2	-
Der tilsammen beløber den Summa	641	3	15½

81.
De uvisse Udgivter ere saadanne, som medgaae til Reparationen paa Byens Porte, Veie ec., der i dette og forrige Aar have været betydelige, da tvende Porte af nye ere opbygte, og paa Veien er lagt adskillige Steenkister.
Hvor meget Byen for i Aar kommer til at svare efter Reparationen over Delinqventpengene m. v. vides endnu ikke.
Gield hæfter paa Byen:

a. til Fattigkassen, som ommeldt	300 Rdlr.
b. til Direktionen for Communitetet og Hospitalet i Odense, hvorom meere siden	2100 Rdlr
I alt	2400 Rdlr.

Den sidste har jeg vel paaført Byen, men mon jeg ikke var nødt dertil?

K.

Om Broekassen, dens Indtægter og Udgivter.
Allerede i Forveien er talt om Skibsbroens Indretning; her maae jeg vævne Midlerne til

82.

dens Vedligeholdelse, og i den Henseende kommer da fornemmelig i Betragtning det Laan af 2800 Rdlr., hvormed Broen, i Anledning af dens Brøstfældighed, i Aaret 1776 blev forstrakt af den Kongelige Casse, for saavidt derved ikke alene blev bevilget, at Broen, til sin Vedligeholdelse for Eftertiden, bestandig maae oppebære den ved Toldrullen anordnede ordinaire Accise, men endog, at den herforuden, til Laanets destovissere Afbetaling, i 20 Aar fra 1 ste Januarii 1777, maatte nyde visse Broepenge og en Extra-Accise. Dog er heri siden skeer den Forandring, at i steden for den ordinaire Accise skal Broen nu aarlig, efter en Kongelig Resolution af 3 Julii 1793, have udbetalt af Kongens Casse den Summa 32 Rdlr. 48 pz. beregnet efter Middeltallet af Accisens fulde Beløb for Rudkiøbing Kiøbstæd i 10 Aar fra 1778 til 1787 inclusive.

Broepengede har hidtil aarlig indbragt fra 150 til 200 Rdlr.; Extra.Accisen omtrent 80 Rd. men begge disse sidste Indkomster ophøre nu ved dette Aars Udgang, da de 20 Aar udløbe, med mindre Kongen endnu allernaadigst vilde bevilge Broen en Forlængelse af Broepenge paa 10 Aar fra 1 Januarii 1797, hvorom jeg, under 5te denne Maane, allerunderdanigst har ansøgt.
Extra-Accisens Forlængelse har jeg ikke troet at burde søge om, da jeg holder for, at

82.

enhver Hindring, som lægges for Handelen, hellere, naar den kan, bør afskaffes, end fornyes. Derimod er Broepengene en Udgivt, som ingen med Føie kan krympe sig ved. Hvorledes samme maa oppebæres efter Bevillingen af 5te Septbr. 1776, kan sees af følgende, nemlig:

1. Betales af hvert i Byen hiemmehørende Fartøy, hvis Ejer, foruden Byens Tyngder med Haandtieneste eller deslige contribuerer til Byens Beste, for hver Gang ved Ind- og Udgaaende, hvad enten det skeer med Last eller Baglast, efter sammes Drægtighed i Læst 6 Skilling.
2. Af alle udenbyes og fremmede Fartøier, hvis Eiere ikke betale Byens Skatter, ved Ind- og Udgaaende, hvad enten deres Last udlosses eller indtages ved Broen, eller fra Havnen føres md Baade eller Pramme til og fra Landet, hver Gang 12 Skilling.
3. Af Færger og Baade, som komme til Byen,
   naar de ere tilladte 2 Skilling
   og af ledige 1 Skilling
   Dog maae herunder ikke forstaaes de Baade som til Læsters Drægtighed ere ansadte, af hvilke i Proportion af deres Størrelse, skal er lægges, ligesom af andre Fartøier den ved 1ste og 2den Art. fastsatte Afgivt.

   84.
4. Af hver Hest som ved Færgestæder afgaaer
   eller ankommer 4 Skilling
   af et Qvægs-Høved 2 Skilling
   af en Kareth 8 Skilling
   af en anden Vogn 4 Skilling
   samt af en Passageer, med eller uden Skriin kuffert eller Kiste 2 Skilling mere ikke.
   Endnu kan ve og henføres til Broens Indtægter, hvad der undertiden indkommer i Prlaæeie og i Leie af Tømmerpladsen, men begge Deele er ubetydelig, og hvad den sidste er angaaende, da ere endog Byens egne Handlende frietagne derfor, undtagen i det eene Tilfælde, naar de

bruge Pladsen til at bygge Fartøier paa, og det er i min Tid ikke indtruffen mere end tvende Gange.

Udgivterne ere:

a. Lønningerne I. til Byfogden, som Inspecteur over Broevæsenet 20 Rdlr. 2. til den eedsorne Betient, som indcasserer Broens Indkomster og igien afleverer dem til Byefogden, af hvem han beskikkes, 50 Rdlr.
b. De aarlige Protocollers Anskaffelse, og
c. Hvad der medgaae til Broens Reparation, som for afvigte Aar alene beløb sig til henved 200 Rdlr. formedelst den betydelige Skade, som Broen samme Foraar blev tilføiet ved en stærk Issgang.

85.

Af Laanet er intet mere tilbage, da det sidste, som Broen derpaa var skyldig til Kongens Casse, blev udbetalt i Aaret 1791; ligesaa er og den Gield indfriet, som hæftede end videre paa Broen, ved min Ankomst hertil, for en i Aaret 1788, foretagen Reparation, der med Capital og Renter i alt beløb 240 Rigsdaler.

Derimod har Broen i Behold

1. Efter sidste Aars Regnskab,
   a. i Pante-Oblkigationer 362 Rd.
   b. i rede Penge 52 Rd 33 fz,
   c. ---------- 414 Rd. 33 fz.
2. Det som siden er indkommen
3. af de maanedlige Extrakter 153 Rd. 71 fz

I alt 568 Rd, 8 fz

Broen har sin egen Anordning af 1 Februar 1779, der bestemmer, hvorledes der skal forholdes med Fartøiers Losning, Tilladning Kiølhaling ved Broen ec. samt fastsætter en Mulet fa 16 fz, til 2 Rdlr. og derover, efter Omstændighederne, aj vel og dobbelt, for de derimod begangne Forseelser.

L.
Om Extra-Paabudene og de uvisse Indkomster af Rudkiøbing.

Til de første henhøre Extra-Skatten, Em-

86.

beds skatten, Rangskatten, Procentskatten af Capitaler i faste Eiendomme og det ved Forordningen af 3 August 1791 befalede Paabud af Tienestefolk.

Extra-Skatten beløb sig, efter sidstafvigte Julii Maaneds General-Mantal, til 698 aakte Skillinger eller 58 Rdlr. 8 pz. og dens aarlige Beløb har været i de 7 sidste Aar, imellem 660 til 676 Rdlr. hvoraf de 40 Rdlr. omtrent er Ansætnings-Skat, som svares af de Formuende for de Uformuende. *)

Embeds Skatte erlægges saaledes:

a. Af de geistlige Betiente,

1. Sognepræsten 6 R. 60 ¾
2. Capellanen - - 40
3. Chor Degnen - - 48

7 r. 60 ¾ fz.

b. Af de Verdslige

1. Byfogden	2 R. –
2. Byeskriveren	- - 48
3. Postmesteren	- - 62 2/5
4. Vejermesteren	- - 52 4/5
5. Consumptions-Inspecteuren	- - 57 4/5

4 R. 28 6/5

11 R. 89 ?/20

*) Billigt var det ellers at Rudkiøbing, i Henseende til denne Afsætnings-Skat, burde nyde nogen Moderation, ligesom andre Stiftets Kiøbstæder.

87.

Rang-Skatten, den jeg alene har den Ære at svare, er aarlig 25 Rdlr., nok, i Sandhed, for en Landsdommer uden Gage!

Procent-Skatten af Capitaler i faste Eiendomme var efter General Beregningen til 11te Junii Termin dette Aar i alt den Summa 57 Rdlr. 59 541/800 fz.
Paabudet af Tienestekarlene udgiør omtrent aarlig 8 Rdlr.

De uvisse Indkomster:

Det er saadanne, som tilfalder Kongens Casse af Helligbrøde, Leiermaals-Bøder, Siette- og Tiendepenge, arveløse Midler, Forløvspenge, samt Sigt- og Sagefaldsbøder; med disse Indkomster sige ikke meget; thi for alle de Aaringer, jeg har været her, er deraf ikke falden mere i alt end 34 Rdlr. 59 fz.

Af extraordinair Paabud er forefalden den ved Forordningen af 11te Martii 1789 paabudne Afgivt af Formue, Næring, Embeds Indkomster ec. som dog her for Byen løb til 627 R. 33 2/5 fz. Jeg vil ikke tale om det, Indvaanerne betalte i Anledning af den endnu sørgelig Erindring af Christiansborg Slots Afbrændelse, thi det var et frievilligt Sammenskud, ingen Skat.

88.

Regnskab for min Oppebørsel.

Europas første Regnskabsfører siger i sin comte rendu: ”les renebres & l´obscurité favorisent la nonchalanche: la publicité, au contraire, ne peut devenir un honneur & une recompense, qu autant quón f´est efforce de les remplir. *)
mørke og uklarhed favoriserer nonchalance: omtale kan tværtimod ikke blive en ære og en belønning, medmindre man stræber efter at opfylde dem. (Googel oversæt)
Denne saa vigtige Sandhed har jeg stedse havt for Øie; men ikke nok! at jeg derfor ved hvert Aars Udgang, har brugt offentligen at forevise mine Regnskaber for Byens Indtægter og Udgifter paa Raadstuen. Ogsaa her bør jeg giøre Regnskab for, hvorledes jeg har anvendt de mig betroede Skatter. ”Det er billigt, (saa skriver Rigets øverste Justits-Collegium i et Brev til Stiftamtmanden Hr. Kammerherre Buchvald af Junii 1793) at Byernes Borgere og Invaanere erholde en nøiere Kundskab, end hidindtil om deres Udgivter til det Offentlige og disse Anvendelse.” Og nu da til Maalet!

*) Det er udlagt! "Kun den Skiødesløse glæder sig ved at hans Handlinger ikke re aabenbare: derimod er deres Bekiendtgiørelse en Ære og en Belønning for den, som har følet Vigtigheden af sine Pligter og bestræber sig for at opfylde dem."

89.

	Indtægten.			Rdlr.	fz.
I.	pro Anno 1789 var: a. Paabudet efter Forordn. af 11te Martiii 1789 b. Broe-Indkomster c. Uvisse Indkomster d. Ordinair Extre Paabud e. Byens almindelige Indtægter a. I Omdrg og Restanze til 1788 Aars Udgang 258 R. 28½ b. Indkommen 761 R 14½	R. 627 267 1 866 1019	 33½ 29 - 36½ 14½	 2781	 46
II.	pro Anno 1790. a. Broe Indkomster b. Ordinaire Extra Paabud c. Uvisse Indkomster d. Et Laan til Raadhusets Opbyggelse e. Byens almindelige Indtægter: Lakr.	 714 819 6 2100	 53½ 53½ - -	 2781	 46
	90.				
	Tranp. a. Omdrag og Restantz til 789 Aaars Udgang 324 R. 22 b. Indkommen 677 R- 43	 991	 65	2781 4631	46 67½
III	pro Anno 1791 var: a. Broe Indkomster 357 R 47½ b. Paabuder af Tieneste Karle 3 R 64 c. Uvisse Indkomster ingen d. Ordinair Extra Paabud 814 956 ½ e. Byens almindeligen Indtægter a. Omdrag og Restantz til 1790 Aars Udgang 298 R 66 ½ b. Indkommen 955 R 76 1254 R. 46 ½			 2430	 61½
VI.	Pro Anno 1792: a. Broe Indkomster 327 R 14 b. Uvisse Indkomster 7 R. – c. Ordinair Extra Paabud 919 R 58 ½ d. Byens almindeligen Indtægter:				

	a. Omdrag og Restantz til 1791 Aars Udgang 129 R. 26 ½ b. Indkommen 962 R. 56 1091 R. 82 ½			2244	59
	91.				
V.	pro Anno 1793: a. Ordinaire Extra Paabud 833 R. 58 b. Uvisse Indkomster 16 R. 12 c. Broe Indkomster 528 R. 22½ d. Byens almindeligen Indtægter: a. Omdrag og Restantz til 1792 Aaars Udgang 60 R. 80½ b. Indkommen 973 R. 76½	1034	61	Rdlr. 2412	fz 57½
	Lakr			14501	3½
	92.				
VI	pro Anno 1794: a. Ordinaire Extra Paabud 843 R. 41½				
	b. Uvisse Indkomster 3 R – d- Byens almindelige Indtægter: a. Omdrag og Restanz til 1793 Aars Udgang 75 R- 75 b. Indkommen 906 R 52½ 984R 31 ½			2322	66
VII	pro Anno 1795: a. Broe Indkomster b. Ordinair Extra Paabud c. Uvisse Indkomster d. Byens almindelige Indtægter: a. Omdrag og Restanz til 1794 Aars Udgang 30 R 46½ b. Indkommen 909 R 27½	737 1083 17 939	30 39½ 59 75	2778	14½
	93.				
VIII	pro Anno 1796: Er indkommen af de ordinaire Extra Paabud for de tvende første Qvartaler	608	54½		
	Summa Indtægt			20210	42½
	Udgivten			Rdlr.	fz
I.	pro Anno 1789: a. Efter de ved Regnskaberne fremlagde Qvitteringer og Beviser b. Beholdning.	2306	89½		

	a. Af Broe Indkomster 172 R 45 ½ b. i Kiæmner cassen 302 R 7	474	52½	2781	46
	94.				
	Udgivten				
II.	pro Anno 1790: a. Efter de ved Regnskaberbe fremlagde Qvitteringer og Beviiser 4315 R 7 b. Beholdning. a. Af Broe Indkomster 39 R 44½ b. i Kiæmner Cassen 277 R 11	316	60½	4631	67½
III.	pro Anno 2791 a. Efter de ved Regnskaberne fremlagde Qvitteringer og Beviiser 22oo R 28½ b. Beholdning. a. Af Broe Indkomster 31 R. 23½ b. I Kiæmner-Cassen 197 R 42 fz c. Restantz 1 R 84	230	53	2430	61½
	95.				
	Transp.			9843	79
IV	pro Anno 1792: a. efter de ved Regnskaberne fremlagte Qvitteringer og Beviiser 1942 R 83 ½ b. Beholdning a. af Broe-Indkomster 228 R. 20 fz b. i Kiæmnercassen 73 R. 51½ fz	301	71½	2244	59
V.	pro Anno 1793: a. efter de ved Regnskaberne fremlagde Qvitteringer ogh Beviiser 2085 R. 58 fz. b. Beholdninger a. af Broe- Indkomster 240 R. 54½ fz. b. i Kiæmnerkassen 86 R. 41 fz	326	95½	2412	57½
	96.				
VI	pro Anno 1794: a. efter de ved Regnskaberne fremlagde Qviteringer og Beviser 187R 82 fz				

	a. af Broe-Indkomster 415 R. 7 fz b. i Kiæmnerkassen 35 R 73 fz.	450	80	2322	66
VII	pro Anno 1795: a. efter de ved Regnskaberne fremlagde Qviteringer og Beviser 23056 R 35 gz b. Beholdning a. af Broe Indkomster 414R 33fz b. i Kiæmnerkassen 58 R 42½ fz	472	75½	2778	14½
	97				
VIII	pro Anno 1796: Efter de ved Januarii og April Qvartalers Extrakter fremlagde Qvitteringer			608	54
	Summa Udgivt			20210	42

Skriver: Tyve tusinde to Hundrede og ti Rigsdaler, Fyrgetive to en halv Skilling, som er lige med Indtægten.
Her at anføre Anvendelsen af hver Udgivts Post især vilde ikke alene blive alt for vidtløftigt, men endog upassende; Skulle nogen forlange nøiere Oplysning, kan han søge den hos mig selv.

N.
Om Nødvendigheden af et nyt Raahuus.

Enhver, som har seet det gamle Raadhuus, herstod, maae tilstaae, at det ikke uden Nødvendighed er bleven nedbrudt; thi alt i 20 Aar, førend jeg modtog det mig allernaadigst anfortroende Embede, som Byfoged i Rudkiøbing, havde

98

det været saa brøstfældigt, at det ikke længere kunde bruges enten til Sæde for Byetinget eller de offentlige Forsamlinger; og krævede da ikke den offentlige Sikkerhed, saavel som Byens eget Tarv, at der maatte tænkes paa an Bygning, hvis Bestemmelse ei alene kunde afhielpe hiin Mangel, men, hvad endnu er vigtigere, tillige sikrere for, at Maleficanten ikke, ved selv at aabne sig Udgang af sit Fængsel (noget der næsten ikke tilforn kunde forebygges) oftere ustraffet skulde trodse Lovene. Jeg ansaae det for min Pligt at biedrage dertil, og udkastede, til den Rnde strax en Plan til et nyt Raadhuuses Opbyggelse. Spørgsmaalet var nu kuns: hvor Pengene skulde komme fra? thi efter Overslaget kunde Omkostningerne i alt beløbe sig til den Summa 2158 Rdlr. 30 fz. Kiæmnerkassen havde ikke meere i Behold end omtrent 225 Rdlr., som nogle Aar før var indkommen for det bortsolgte Herredstings Huus. Da min Formand Hr. Generalauditeur Flindt fik udvirket Kongelig Tilladelse til, at Herredstinget maatte holdes paa Byens Raadstue: og at Indvaanerne skulde supplere det manglende ved frievillige Sammenskud, var ikke at tænke paa. Her var altsaa intet andet for, end at optage et Laan, og da jeg i den Anledning indgav min Forestilling til Stiftamtmanden, tilskrev Hr. Stiftamtmanden mig igien derpaa saaledes:

99.
P. M.
” De med Dres Skrivelse af 7 hujus mig tilsendte Documenter, Rudkiøbing Raadstues Opbyggelse betræffende, følger indsluttet, ligesom og den i Kassen sendte Tegning, med første Leilighed skal blive sendt tilbage, og hvilken Tegning i alle Maader har mit Bifald; hvad Bygnings Omkostningerne angaaer, da bliver dertil formodentlig intet andet Raad at udtænke, end at Byen i den Henseende maae giøre et Laan, og det enten mod en aarlig Afbetaling af Capitalen, eller mod Renters aarlige Svarelse, som paa Indvaanerne matte lignes, og naar De herom indkomme med Forslag, saaledes som de formeener at være det taaleligste for Byen, skal jeg see at bringe Capitalen tilveie af een af de publike Stiftelser, hvori jeg er Meddirekteur, og om mueligt om det begieres, see at faae den perpetueret, imod at Byen alletider er ansvarlig for de aarlige Renter.
I øvrigt ville De behage, saa hastig mueligt, at lade Licitationen udføre, efter at den tilforn i de Odense Aviser er bekiendtgiort, paa det at Arbeider ved Foraarets Begyndelse kan tages fat paa.
Odense Slot, den 14 Januarii 1790.
Buchwald.
Til Hr. Landsdommer og Byefoged Jørgensen.”

100.
Jeg lod nu Borgerskabet forsamle for herover at høre deres Betænkning, og Beslutningen blev da endelig denne, som var den Maade, jeg foreslog, at Laanet skulde søges paa de Vilkaar. at deraf, foruden Renterne, aarlig matte betales 2 pro Cento i Afdrag paa Capitalen, hvorved denne saaledes med alle sine Renter, om 28 Aar, kunde være udbetalt.

Vel gives her og dem, der formeente; at det vilde blive alt for byrdefuldt: at svare aarlig saa betydelige Renter, som 6 Procento af Capitalen kunde beløbe sig til, og at de paa saadan Maade havde Byrden af en Ting, som efter 28 Aars Forløb kom deres Efterkommere til Nytte, uden mindste Udgivt for disse; men denne Indvending er uden Grund, thi hvad siger 2 Procent meere for en heel Bye, og skulde vi vel misunde vore Efterkommere den Fordeel, da Udgivten derved er saa ubetydelig for os selv?

Licitationen blev foretaget den 10 Maii samme Aar, og Arbeidet tilslaget følgende af Byens egne Haandværksfolk, nemlig.

1) Muurmesteren Anders Christensen Muurarbeider for	457 Rd.
2) Snedker Cristian Rasmussen Tømmerarbeidet for	69 Rd.

101.

3) Snedker Steffen Steffansen Snedker og Glarmesterarbeide	202 Rd 64 fz,
4) Smeden, Markus Volder Smedearbeidet for	90 Rd. 64fz
Materialernes Anskaffelse paatog nogle af Kiøbmændene sig for	1243 Rd. 30 fz.
Der i alt gjør	
den Summa	2061 Rd. 94 fz.

Men da Malingen ikke herunder var indbefattet, blev Laanet completeret til fulde to Tusinde eet Hudrede Rigsdaler.

Pengene skaffede Stiftamtmanden af Odense Hospitals- og Communitets Midler, og af Obligationen, som Byen derfor, under 11 Juni næstefter udgav, findes bag i en Gienpart, vide Bilaget Littr. B. Tabellen udviser hvor meget Renten og Afdraget aarlig beløber; og paa denne Maade er nu alt for de 6 første Aar afbetalt 756 Rdlr. det der er tilbage giør ialty 1821 Rd. 2 Mk 7 fz.

Men hidtil har jeg kun talt om Udgivterne; nu maae jeg ogsaa nævne de Fordeele Byen har erholdt ved dette Raadhuus, og disse ere da:

1. Besparelsen af den aarlige Leie, som Byen før

maatte betale for det Værelse, hvor Tinget holdtes, der var ikke mindre end 12 Rd.
2. Hvad der indkommer i Arresthuus Leie for Byen og Landet, som siden Radhuset blev færdig 55 Rd. 72 fz.
3. Det der betales i Leie af Raadhuus Salen, ved forefaldende Lystigheder, af Pakkielderen og det eene Sideværelse, som i forbemeldte Tid har giort 33 Rd. 8 fz. Videre maae og henføres hertil, hvad Raadhuset undertiden fortiener ved Skifters og Auctioners Holdelse, som almindelig er 24 fz for hver gang.

O.
Om Brand og Vandvæsenet

For Rudkiøbing Kiøbstæd gives ingen speciel Brandanordning, men man retter sig saa meget som mueligt efter Forordningen om Brandvæsenet af 24 Januarii 1761, og til den Ende er oprettet et Brand Compagnie her i Byen, der bestaaer af 50 Mand foruden Brandinspektøren, Assistenten og de øvrige Commanderende. Af publike Brandredskaber findes her:
a. Byen tilhørende, i Brandhuset ved Raadstuen:

1. En stor Sprøyte med tvende Slager, een paa 43 Alen og een paa 14 Alen med Kobber-Straaler.
2. En dito mindre med dito.
3. En endnu mindre dito med dito.
4. Fiire Haandsprøyter.
5. To store Kar med Jernbaand og Sluffer.
6. Tive Læderspande.
7. Fiire Øxer.
8. Fem lange Stiger og to mindre dito.
9. Fem Brandhager.
10. Sex Jernkieder eller Lænker.
11. Syv Brandstænger, en Lygte og til Stykker Reeb.

b. Kirken tilhørende i Vaabenhuuset.

1. Aatte Læderspande.
2. En Bar.
3. Tre Stiger
4. To Brandhager.
5. En Jernkiede.
6. To Haandsprøyter.
7. To Øxer.

hvilke Brandredskaber vel alle endnu ere brugelige, men dog er det meeste anskaffet for endeel Aar siden, og til den store Sprøyte vel derfor især snart behøves en nye Slange. At det ikke er bedre, maae alene tilskrives Byens Uformuenhed; thi vel har Brandkassen, efter sidste Aars Regnskab, i Behold 89 Rdlr. 2 Mk. 12fz, som

104.

alene, Tid efter anden, er indkommen for Bøder og Borgerskabs-Tagelse, men Forordningen om Brandvæsenet viiser, hvortil slige Indkomster skal anvendes.

Hvad de Redskaber angaaer, som Indvaanerne, efter Anordningerne, skal have til deres Gaarde og Huse, i Forhold til den Summa, disse ere forsikrede for i Brandkassen, da ere de vel ikke overalt complette, men inden en føie Tid, venter jeg at de skulle blive det *).

Sprøyterne og Redskaberne prøves 2 gange om Aaret paa Torvet, og i paakommende Tordenveir, saavel som ved Mynstringerne, besørger Vognmændene det fornødne Vand tilkiørt, som er i Medhold af en Resolution fra Sriftamtmanden af 19 Maji 1790.

Af Brønde, som tilhører Byen, er her i alt 4, hvoraf de trende ere inde i Byen og den fierde uden for Strandporten; men de! meeste Vand tages af tvende Brandsteder: Piiledammen og Mølledammen kaldet, ved hvilket sidste især er en god Kilde.

*) Gid det kun var saa let at faae de Straaetage af som endnu findes paa nogle faa Baghuse, men dertil veed jeg ingen bedre Raad, end at Eierne af saadanne Huse blev paalagt at spere en forhøiet Brandhielp aarlig, saalænge indtil bemeldte Straaetag bliver nedbrudt, og Tagene igjen omlagt med Steen.

105.

P.
Om Veiene og Steenbroen.

Fra Rudkiøbing Kiøbstæd gaaer fire Veie nemlig:

	Fra Punkt til punkt	Hele Vei ens Længde
I. Koehauger-Veien, som løber til den nordre ende af Landet og er:		
a. fra Nørreport og saavidt Steenbroen gaaer	681	
b. derfra til Eegebiergs Leed hvor Grændse-skiellet er mellem Landets og Byens Grund	1764	
		2445
2. Gallemarks Veien som løber til Landets søndre Ende og er:		
a. Strædet fra Øaterport til Galgebakken	761	
b. derfra til Præstebiergs Leed hvor Landets Grund tager	1049	
		750
3. Kongeveien, som løber til Spødsbierg Færgested eller den østre Ende af Landet og er:		

106.

a. Fra Skiellet imellem søndre og østre Stræde

som sidste strækker	383	
b. Derfra til Baadshauges Leed, hvor Langers Grund begynder	1732	
		2115

4. Rue-Mordes Vejen, men denne er ingen Landevei og er derfor ikke opmaalt.

Summa	6310

Heraf indeholder Steenbroen tilsammen 1765 Alen eller 588 Favne 1 Al. og Jordveien 4544 Alen, eller 1515 Favne.

Steenbroen har fra ældgammel Tid været tildeelt Grunden i Byen men Jordvejen er først i dette Foraar bleven opmaalt og inddeelt, dog ikke paa Grundene, men paa Jorderne i Byens Marker, saaledes, at paa hver Tøndeland, Embeds- og Koehauge-Jorderne iberegnet, der tilsammen udgjør 480 Tønder 5 Skiepper, er lignet 9 1/8 Alen og paa Embedsgræsset i Koehaugen 11 Favne 5/2 Alen. Billighed tilsiger, at den som har meest Nytte af Veyen, ogsaa bør bidrage meest til dens Vedligeholdelse, og ligesom Jordejerne og Jordbrugerne derfor, efter Forordningen om Vejvæ-

senet af 13de Dcbr. 1793, i Henseende til Landevejene paa Landet, er paalagt den største Byrde, saa har jeg og toret at burde følge den samme Regel for Rudkiøbing Kiøbstæd, og, i Overeensstemmelse med denne Grundsætning, har jeg derfor inddelt Vejene til Byen alene paa Jordeierne og Jordbrugerne. De andre Indvaanere er blot paalagt at biedrage til Vejarbeidet, hver med en Gangdag om Aaret, eller to, ligesom Nødvendigheden udkræver, og endda undtages herfra alle Fattige og Vanføre. *) For øvrigt maae jeg tilstaae, at jeg just ikke finder en saadan individuel Inddeeling at være den meest hensigtsmæssige i Henseende til Kiøbstædernes Veiparter. Aarsagen formener jeg er klar: thi da i Kiøbstæderne ikkuns saa ere vandte til sligt Haandarbeide, eller har Tieneste Folk som ere vandte dertil, ssa nødsages alle saadanne til at lade andre forrette dette Arbeide for dem; men er nu ingen Daglejere at faae, som ofte kan indtreffe om Sommeren, eller og Vedkommende Evne ikke er til at give saa meget, som Daglejerne forlange, er Følgen

*) Det forstaaer sig elv, at der over Gangdagene hvert Aar, maae forfattes en nye Ligning. Da deels Gangdagenes, deels og Indvaanernes Antal, som ingen Jord eje eller bruge, ikke altid er det ene Aar som det andet. For i Aar beløb Gangdagene sig til 140, og hver Person forrettede ikkun een Gangdag, som lignet paa 1515 Favne giør en Gangdag paa hver 10 Favne 2½ Alen Vej.

deraf, at de enten maae gaae selv, ifald de ikke vil viise sig overhørige, eller og de sende et Bud isteden, hvormed man som oftest slet ikke er tient, ikke at tale om, at det næsten er en Umuelighed for største Deelen af de Indvaanere, som hverken holde Heste eller Vogn, at skaffe det fornødne Gruus tilveje.

Besørges derimod Vejenes Istandsættelse paa Kiæmner Cassens Bekostning, bliver Arbeider baade hastigere og ordentligere forrettet; dueligere Folk kan udvælges dertil, ifald det ikke liciteres; Tilsynet er lettere; Haandværksmanden forsømmer ikke sit Verksted, og Udgivten er meget taaleligere for ham paa denne Made, end naar han skulde leje en anden til at gaae i sit Sted.

Hvad Rudkiøbing Kiøbstad i Særdeleshed er angaaende, har jeg derfor i en Erklæring som jeg allerede i Aaret 1794 indgav til det Kongelige Danske Cancellie, i Anledning af det Spørgsmaal: hvorledes Kiøbstædernes Vejparter rettest burde fordeeles over Indvaanerne? bragt i Forslag, at der i steden for en saadan individuel Inddeling, til Vejenes Istandsættelse og Vedligeholdelse, aarligen burde paalignes hver Gaard og Huus-Ejer her i Byen noget vis af Faget ud til Gaden, hvorhos dog de af Indvaanerne som eje Jord i Byens Marker, saavelsom

109.

Embedsmændene, eller andre, der have Jorder i Brug, desforuden, i Forhold dertil, burde biedrage med Tilkiørsel af Gruus og Steen.

Imidlertid er det mig ikke bekiendt, at der herom er falden nogen almindelig Bestemmelse siden, og da jeg ikke længer kunde eller burde opsætte Vejenes Istandsættelse her til Byen derefter, saa var det Aarsagen, hvorfor jeg valgte den forommeldte Inddelingsmaade, som den jeg trængde at være den meest passende, naar nogen Inddeling skulde finde Sted. Med Fornøyelse har jeg ogsaa allerede seet den forønskede Frugt heraf, thi saa yderlig slette som Vejene vare her tilforn, saa meget ere de nu i Almindelighed forbedrede.

Derimod er Gaderne og Steenbroen overhovedet endnu-kuns maadelig, og Grunden dertil er: deels, at de er slet lagt fra Begyndelsen, og deels, at man endnu her som de fleeste andre Steder bruges de smalle Hiulfelger, som, naar Vognene ere stærkt belæssede, meget fordærve Broerne.

Jordvejen er overalt indgrøftet paa begge Sider og Vejparterne afpælede. Vel er Vejenes Brede ikke mere end 10 Alen foruden Grøfterne, men jeg har troet at denne Brede kunde ansees tilstrækkelig i Medhold af Forordningen

110.

om Vejvæsenet, thi sa Langeland ikke er benævnet iblandt de udi høystbemeldte Forordnings 2 §. anførte Provindser, hvor Landevejene skal have en større Brede, saa maae man slutte, at de Langelandske Veje ere blevne anseete som Biveje, hvis Brede er indskrænket til 10 á 12 Alen foruden Grøfterne. Desuden maae jeg og anmærke, at Vejene her til Byen, ved Inddeelingen, ere blevne 3 Alen bredere end de vare tilforn.

Til Vandets Afledning er alle Vegne, hvor det behøvedes, lagt Steenkister, og til at holde samme rensede, saavelsom Grøfterne ved Siden af Vejene er antaget en Betient. som efter sin Instrux tillige skal udjævne Hiulsporene, naar Vejene opkiøres, og derfor nyder han 1 Skil. af Favnen., eller 15 Rdlr. 4 Mk. 11 Skil. som de der tilhøre Veiparterne og nærmest høste Fordeel deraf ere pligtige at udreede. Gruusningen, som fro det meeste hendtes en Miil her fra Byen, besørger Vedkommende selv tilkiørt, efter Tilsigelse af Betienten.

Q.

Om Maaden hvorpaa Rudkiøbing aarlig kan blive forsynet med de fornødne Kornvahre.

111.

Herom har jeg, i Anledning af det Høi Kongelige Danske Cancellies Skrivelse af 14de Novbr. forrige Aar, betræffende Kiøbstædernes Forsyning med de fornødne Kornvahre for samme Vinter, under 23de i bemeldte Maaned indgivet et Forslag, som jeg, da jeg ikke veed noget bedre at raade i denne Henseende, her, Ord fra andet, vil anføre:

P: M.

”Til at forsyne Kiøbstæderne i Almindelighed med de fornødne Kornvahre, et Aar saavelsom et Andet, veed jeg kuns tvende Midler, nemlig:

a De paabudne Torvedages Overholdelse.
b Naar, til den Ende, i enhver Kiøbstad blev oprettet Kornmagasiner.

Dog er det første Middel ikke nyttig uden i de store Steder, thi i de smaae viser Erfarenhed, at denne Lovgiverens velgiørende Hensigt desværre sielden benyttes, og hvad Rudkiøbing Kiøbstad i Særdeleshed ar angaaende, da tør jeg endog sige, at det Locale har giort sammes Overholdelse næsten umuelig. Aarsagen er denne: Om man endog kunde tvinge det dertil, at Bonden førte sit Korn til

112.

Torvs, og holdt Torve Tiden ud, blev dog Slutningen den, at han kiørte dermed til Kiøbmanden, da Bonden og Kiøbmanden paa Langeland staaer i en bestandig Mellemregning med Hinanden, i det Bonden leverer alle sine Vahre til Kiøbmanden, og tager igien Vahre, eller Penge derfor hos denne efterhaanden ligesom han behøver det.

Sikrere var derimod det andet Middel eller Kornmagasiners Opretning, og i denne Henseende vover jeg underdanigst at giøre følgende Forslag for Rudkiøbing Kiøbstad.

1) Hvert Aar, saasnart Høsten er forbie skulde Byefogden og de eligerede Mænd træde sammen for at overlægge, hvor stort Forraad af Kornvahre Byen kunde behøve at forsynes med til næste Høst, hvorved især maatte tages i Betragtning:

a. Folkemængden med Hensyn til Indvaanernes større eller mindre Uformuenhed.
b. Huusholdningers Størrelse, og
c. De da værende Kornpriser, samt om disse kunde befrygtes at blive høyere.

2) Derefter skulde Indkiøbet strax skee, førend

113

Kornet blev opkiøbt her paa Landet af Kiøbmanden og Ærboen, men da Byen selv er fattig, saa indstilles underdanigst om ikke denne Summa maatte foreskydes af Kongens Kasse paa den Maade, at Betalingen for Kornet kunde liqvideres i vedkommendes Qvartal-Skatter.

3. De eligerede Mænd besørge Indkiøbet af Kornet, som maae være sundt, godt og dtgtigt, ere tistede ved dets Modtagelse, og have Tilsyn med, at der ikke bedærves; ligesaa maae og een af dem i det mindste altid være nærværende ved Udmaalingen, naar noget sælges til Indvaanerne; Formanden kunde incassere Pengene, men Ansvarer skulde være for dem alle, og Pengene afleveres uopholdelig til Byefogden, som igien har at erlægge dem i nærmeste Amtstue, og for samme maanedlig eller qvartaliter at indsende Amtssruens Secunda Qvitteringer tilligemed en Extrakt over det solgte og usolgte Lorn til Stiftamtmanden.

4. Til den Ende maae og intet udmaales af Magasin-Kornet uden Byefogdens Vidende. Alt hvad der sælges, skal maales med strøgmaal, hvad enten det er heele, halve Tønder, eller Skiepper, uden at derpaa maa gives nogen Credit, og intet maae sæl

114

ges deraf til andre end Byens egne Indvaanere.

5. Dog undtages herfra, Kiøbmændene og de som selv drive Handel med Korn, til hvem intet af Magasin-Kornet maae overlades, eftersom Magasinernes Indretning ikkuns sigter til at forsyne dem trængende Klasse af Indvaanerne med det fornødne Korn til deres Underholdning; og af den Aarsag maae og heller ikke til nogen enkelt and overlades meere, end hvad han i det ommeldte Tidsrum kan behøve til sin Huusholdning.

6. Strax Indkiøbet er skeet, skal samme tilmeldes Byefogden, som ufortøvet derom giør Indberetning til det Høi-Kongelige Rentekammer, for at Betalingen eller den Godtgiørelse, som Konges Kasse igien maatte tilfalde, saavel for Indkiøbet som Svindningen ec. derefter kan blive bestemt; og følger heraf, at førend Resolutionen derpaa indløber, kan ikke sælges noget af Magasinet.

7. For øvrigt indstilles herhos underdanigst om ikke denne Betaling maatte bestemmes saa høit pr. Tønde, at ogsaa deraf kunne bestrides Omkostningerne paa Kornets Kastning og Loftleie, da her ingen offentlig

115

Magasin er, og Raadstueloftet ei saaledes er indrettet at Korn derpaa kan oplægges.

8. Skulde alt Magasin Kornet ikke blive udsolgt, haver Byefogden endelig at giøre Forespørgsel i det høi Kongelige Rentekammer, om paa det overblevne skal foranstaltes Auction, eller og det skal overgiemmes til næste Aar, hvorved da kunne bespares saa meget i det nye Indkiøb.
Hvor stort Forraadet burde være, vil efter min underdanige Formeening, fornemmelig komme an paa de i 1ste Post anførte Omstændigheder.
For nærværende Tid er Folkemængden i Rudkiøbing, med Gamle og Unde i alt henved 960 Personer; deraf er omtrent 700 voxne, og antager man nu til hver Person overhovedet 3 Tønder Korn af alle Slags, som vel ikke kan siges at være for meget, udgjør det, som aarlig fortæres her circa 2880 Tønder. Men som jeg før har sagt, at Magasiners Indretning ikkuns bør sigte til at hielpe den virkelig trængende, saa forstaaer det sig selv, at Personernes Antal just ikke blot kan komme i Betragtning til at bestemme Forraadets Størrelse. Og for denne Vinter tør jeg desuden haabe, at et saadant Forraad slet ikke behøves, da Høsten her paa

116.

Landet dette Aar har været god, Kornpriserne nu for Haanden ikke ere overdrevne, og Hs. Majestæts Kongen, ved Placaten af 4de denne Maaned, overalt saa faderlig har sørget for at forebygge Kornmangel i begge Rigerne.
Selv har jeg og, for saa meget, som det staaer i min Magt, at forekomme Klager i dette Tilfælde, formaaet nogle af de her værende Kiøbmænd til, indtil Skibsfarten aabnes igien til Foraaret, at holde et vist Qvantum Korn i Beredskab for en nogenlunde taalelig Priis, til Bedste for de Trængende.
Rudkiøbing, den 23de Novbr. 1795.

Jørgensen.

Til det Høi Kongelige Danske Cancellie.

Men, var et saadant Forraad unødvendigt i Fior, er det meget mere i Aar, da Priserne paa Kornet allerede ere saa lette, og, efter al Rimelighed, endnu vil falde meere. Dyre ere derimod Priserne paa Kornet allerede ere saa lette, og, efter al Rimelighed, endnu vil falde meere. Dyre ere derimod Priserne paa feede Vare, so hvad Smørret er angaaende, især er besynderligt, da det har været saa godt et Græs-Aar. *)

*) Og hvad er vel Aarsagen dertil andet, end den megen Forprang, som gaaer i Svang her paa Landet dog tænke ingen, at jeg herved blot meener den, som begaaes af fremmede Opkiøbere. Nei, ogsaa Byens egne Indvaanere begaaer Forprang, naar de opkiøbe de Vare paa Landet, som skulde føres til Torvs.

117.

For nærværende Tid gielder Levnetsmidlerne her i Byen, omtrent saaledes:

1 Tønde Rug 12 Mk	1 Pund Kiød 5 fz.
1 Tønde Hvede 2 Mk.	1 Pund Flesk 9 fz
1 Tønde Byg 9 Mk.	1 Pund røget dito 14 fz
1 Tønde Havre 6 Mk.	1 Pund Smør 13 fz.
1 Tønde Erter 10 Mk.	1 Pund Ost 4 fz.
	1 Pund Talg 15 fz.

Bønner og Boghvede er ikke faldbudet, og af Boghvede faaes desuden næsten intet paa Langeland.

R.

Om Jagten paa Byens Marker.

Ved en Kongelig Concession af 5te November 1769 er denne Rettighed allerførst overdraget Borgerskabet for en aarlig Afgivt af 24 Rdlr. Men, paa Borgerskabets Ansøgning, ar Afgivten siden, ved en Kongelig Resolution af 15de Febr. 1779, nedsat til 8 Rdlr. 40 fz. aarlig.

Bemeldte Concession lyder saaledes:

C7timus) "Vi Christian den Syvende 4 Rdlr.) af Guds Naade, konge til Danmark og Norge ec. Guøre alle vitterligt: at Vi allernaadigst have concederet og forundt, ligesom Vi og hermed forunde og concedere Borgerskabet

118.

i Vor Kiøbstæd Rudkiøbing paa Langeland, den Os paa bemeldte Kiøbstæds Jorder tilkomne Jagt-Rettighed, saaledes at samme bestandig skal følge Byen og dens Borgerskab med samme Ret, som den Os hidtil har væet forbeholden, imod at derfor svares til Vores Kasse aarlig tive og fire Rigsdaler, som hefter paa Byes Kasse og aarligen i rette Tid bør erlægges. I øvrigt skal det stande bemeldte Borgerskab frit for, enet efter allerede indgangen, eller herefter giørende Foreening, at lade Jagten blive udøvet, eller og sig ved en eller anden af deres Middel deraf paa lovlig Maade at benytte; ligesom de og have Rettighed til lovligen at paatale og see afstraffet, hvad utilladeligt Skiøtterie, som paa anførte dem herved bevilgede Jagt-Distrikt maatte forøves. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette ei giørende herudi Hinder eller Forfang i nogen Maade under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Christiansborg, udi Vores Kongelige Residents Stad Kiøbenhavn, den 25 Novbr. 1769.

Under vor Kongelig Segl.

(L. S.)

(R.)

Efter Hs. Kongl. Majestæts Ordre og Befaling.

Schack."

Vildtet her falder, er ellers ubetydeligt, og bestaaer alene i nogle faa Harer og Ræve.

119.

For resten er der dem, som vil paastaae at der strax efter at Jagten var bleven overdragen til Byen, imod en aarlig Afgivt til Kongens Kasse, skal være indgaaet en Convention, hvorftr ingen af Byens Indvaanere maatte benytte sig af denne dem allernaadigst forundte Friehed, alene for ikke at Jordeiernes Gierder eller Sæd derved skulde beskadiges, men ikke at tale om, at det næsten er utroeligt, at de af Indvaanerne, som ingen Jord ejede, og følgelig ingen Nytte kunde have af en saadan Forbindelse, skulde have fraskrevet sig en Friehed, for hvis Nydelse de dog alligevel, som Lemmer af det Almindelige, aarligen contribuerede, saa vilde denne Contribution, om den og virkelig existerende, som jeg meget tvivler paa, dog ei være af nogen synderlig Kraft, da den ikke findes at være indgaaet ved nogen Raadstue-Samling, og altsaa heller ikke kan ansees for at medføre nogen almindelig Forpligtelse.
Skulde det saa være, vat der og billigt, at Jordeierne eene burde betale Afgivten til Kongens Kasse; men bedre var det, om Jagten var overdraget til et Interessentskab alene; thi derved opnaaedes der da samme Sikkerhed for Jordeierne, og Byens Kasse kunde, paa denne Maade, faae godtgiort en Udgivt, som den dog, i det Væsentlige, ingen Nytte har af, - og det saa meget

120.

mindre, som enhver nu jager i Flæng, hvad enten han henhører til Borgerskabet eller ikke.

S.

Om Liigbærerne.

Her Byen ere tvende saa kaldte Liiglauge eller Societeter, det eene oprettet 1695 den 13 Febr., og det andet efter Artiklernes Forlydende, nogle 100de Aar tilforn, som er fornyet 1706.

Første bestaaer af 15 Lemmer; sidste af 35. Men ingen af dem har anden Authoritet at fremvise end den imellem Brødrene, i Anledning heraf, indbyrdes indgaaede Foreening, der indbefatter:

1. At den der vil indtræde i Lauget, skal betale noget vist i Indtrædelse, som er i det eene 3 Rdlr., i det andet 2 Rdlr.
2. At de som ere i Lauget, nyde frie Henbaarelse, Mænd, Koner og Børn, dog under det Vilkaar; at dem Længstlevende sidder Ugivt, og Børnene ligeledes, samt sig ærligen opholder.

121.

3. Skulde nogen af Lauget være saa forarmede, at der behøves, nyde de Hielp af Kassen til deres Begravelse.
4. De som ere uden Lauget og begiere amme til at henbære noget Liig heraf Byen, betaler i høiste 2 Rdlr. og ellers mindre, efter Omstændighederne. De ganske Fattige henbæres gratis, efter lige Omgang mellem Laugene.

Hvert Laug har sin Oldermand, en Liigbaar og et Liigklæde m. v. og ved forefaldende Liigbegiengelser ere de alle sort iklædte med Kapper og Flor. For et Par Aar siden besværede det stors Laug (*) sig over, at det mindre eene, en lang Tid, havde havt al Fortienesten ved Liigs Bortbæren, og paastoed derfor, at også de Liig som betales for, skulde henbæres efter lige Omgang imellem Laugene; men da der ingen Grund fandtes at berøve Byens Indvaanere den Friehed, de altid havde havt at kunne vælge, hvilket af Laugene de vilde, saa faldt altsaa denne Paastand bort af sig selv.

T.

Om Skolevæsenet.

Hvilke de Emolumenter ere, som hertil

*) det kaldes vel saa, men i Hensigt til Personernes Antal er det dog det mindste.

122.

er henlagt, deels af Forfædrene, deels disen, har jeg forud benævnet.

Sandelig, en ikke ubetydelig Hielp, naar den rettelig blev anvendt! men desværre, Skolevæsenet har hidtil her ikkun været anseet som en Biesag, og det som, i dette Øiemed, var skiænket til offentlig Brug, er, ved Tidens Længde, alene bleven privat Mand til Fordeel. Jeg menet herved Skolehuset med tilhørende Jorder, som siden den Latinskeskoles Reduktion, i Aaret 1739, har vært overladt Chordegnen, her paa Stedet til Brug, imod at han derfor skulde holde Christendoms Skole, thi dette Skoleholderie har man vildet forklare derhen, at Chordegnen ikke skulde være forbuuden til at læse for andre end Confirmandi; og Følgen deraf er da bleven denne: at til den Tid maatte de Unge tage til takke med Underviisning de kunde faae.

Dog være dette langt fra ikke sagd for i nogen Maade at stikle paa nuværende Chordegn, Hr. Bagge, thi hvo kan fortænke Manden i, at han ei paatager sig en Byrde, som hans Formænd ikke har baaren, og som hans Bestalling heller ikke, formodentlig, paalægger ham.

Vel er her endnu en anden beskikket Skoleholder, som tillige informerer i Skrivning og

123.

Regning, men hvad skal man vente af den Lærer, som for enhver af sine Elevers Underviisning ikke nyder mere end fra 2 til 4 fz i det høyeste om Ugen, og hvilken Løn for saa suurt et Arbeide??

Skal Skolevæsenet nogensinde sættes paa en bedre Fod i Byen, maae man derfor fornemmeligen være betænkt paa at giøre dens Vilkaar, som dette vigtige Embede er betroet, saadan, at han uden Suk, kan forrette det, thi hvorledes vilde man ellers saa? nogen duelig Mand til at paatage sig samme; men hertil veed jeg ingen anden Middel at foreslaae, end ved at foreene Skoleholder Tienesten med Bedemands Tienesten, naar denne engang bliver ledig.

Endelig vilde det og have sin Nytte, om der i det mindste engang aarlig blev holdt en affentlig Skoleexamen, da aldrig kan ventes nogen sand Oplysning, hvor Æren ikke er en Spore for Flittighed.

U.

Om Postvæsenet.

Poste ankommer her til hver Mandag oh Fredag, almindelig om Eftermiddagen, og afgaaer igien herfra, Tiirsdag og Løverdag Mid-

124.

dag, Klokken 12, til Vemmenes Færgested paa Torsinge, hvor en Postkarl, som lønnes af Postmesteren i Rudkiøbing, modtager Posttasken og bringer den til Svendborg Postcontor.

For et hvert Brev, som ikke angaaer Kongelig Tieneste, betales herfra til Svendborg 4 pz. og til Nyborg 6 pz. som Postmesteren her oppebærer, imod at han bekoster Posttransporten imellem dette og Svendborg, der aarlig beløber omtrent 130 Rdlr.
De Breve som skal videre end til Svendborg, ligge i et Rum, for sig selv, i Taksen, der ikke bliver aabnet førend den ankommer til Nyborg.

V.

Beslutningen, eller et Forslag til at forskaffe Byen en Hielpekilde til dens offentlige Udgivters Bestyrelse.

Erfarenhed har lært mig, hvor ubehageligt det er at være Byefoged der, hvor enhver, endog den mindste Udgivt skal lignes paa Indvaanerne, thi vil man ikke høre jevnlige Klager over Skatternes Stigen, saa nødes man til, mangengang at lader en og anden Indretning fare,

Bilaget Litr. A. Fortegnelse Hæftes til Side 125

Over de Korn- og Feedevare som her fra Rudkiøbing Toldsted ere udførte i de sidste 7 Aar, sc. 1789 til 1795 begge inclusive.

Anno	Hvede	Rug	Byg	Havre	Malt	Erter	Vikker
	Tdr. Skp	Tdr. Skp	Tdr. Skp	Tdr. Skp Fkr.	Tdr. skp.	Tdr. Skp	Tdr. Skp
1789	204 6	5406 -	7754 -	9844 - -	403 -	804 -	103 -
Magasin	- -	476 -	789 -	950 1 1½	- -	- -	- -
1790	362 5	8315 1	7573 -	12134 4 -	40 -	400 -	42 4
Magasin	- -	539 3	876 -	100 - -	- -	- -	- -
1791	931 6	13111 1	9272 1	13215 2 -	2 -	550 5	2 -
Magasin	- -	486 -	- -	292 - -	- -	- -	- -
1792	265 5	7751 -	9562 -	12222 4 -	92 -	687 1	21 4
1793	360 2	3947 -	6792 -	11295 - -	10 -	219 3	27 -
1794	281 7	3370 2	6409 4	12506 1 -	- -	178 3	2 6
1795	660 -	7623 6	5910 5	12757 4 -	- -	319 6	- 4
Magasin	- -	467 -	- -	- - -	- -	- -	- -
Summa	3066 7	51472 5	54928 2	85317 - -	547 -	3159 2	199 3

Beløb			Smør			Oste			Flæsk, Røget og saltet		
Tdr.	Skp.	Frk.	Tdr.	Lpd.	Pd.	Skpd.	Lpd.	Pd.	Skpd.	Lpd.	Pd.
24518	7	-	1274	3	7	536	10	5	723	12	2
2215	1	1½									
28807	7	-	1221	7	9 2/3	504	9	5	631	15	5
1515	3	-									
37084	7	-	1127	4	10	466	15	6	596	15	1
778	-	-									
30571	6	-	1104	-	8	443	14	7	602	10	1
22650	5	-	926	2	5	456	15	11	434	3	15

22748	7	-	983	1	9	395	7	9	611	1	4
21272	1	-	1175	11	12	390	-	15	371	15	8
467	-	-									
198690	4	1½	7812	3	17 2/3	3193	13	10	3971	13	8

Rudkiøbing Toldkammer. den 6te September 1796
J. Hansen

125.

som kunde sigte, ikke alene til Byens større Ziir men ogsaa til den Nytte; og hvor let er det ikke derved, endog for den Nidkiærste, at paadrage sig Bebreidelser over Lunkenhed i sine Pligter? Saaledes har Tilfældet, i det mindste, ofte været her; men dog kunde denne Ubehagelighed, for en Deel, hæves i Henseende til Rudkiøbing, saasnart alene de Broepenge, som Skibsbroen, efter Kongelig Bevilling hidtil har oppebaaren, (forudsat at deres længere Nydelse bevilges) blev til en Indtægt for Kiæmnercassen, thi ved Hielp heraf, vilde denne saa, om faa Aar kunne samle sig en saadan Fond, at den altid, uden at man behøvede at ligne saameget paa Indvaanerne, kunde være Penge nok i Kassen til de forefaldende Udgivters Bestridelse. –
Dog forstaaer det sig elv, at byen derfor igien burde være ansvarlig til alt hvad Skibsbroens Vedligeholdelse imidlertid maatte koste mere end dens øvrige aarlige Indkomster kunde tilstrække.

Si quid rectius istis, candidus
imperti? fi non, his utere macum?

126.

C7 Elleve Rdlr Bilaget Litr. B.
1790

Vi underskrevne Byefoged og eligerede Mænd i Rudkiøbing tilstaae herved: at vi paa Byens Vegne til et nyt Raadhuses Opbyggelse af Directionen for Hospitalet og Communitetet i Odense idi indeværende Termin, haver til Laans modtaget den Summa 2100 Rdlr., skriver To Tusinde og Eet Hundrede Rigsdaler, af hvilken Gield paa Byens Vegne lover aarlig at skal blive afbetalt 6 pro Cento, eller 126 Rdlr. hvorudi de gangbare Renter af Capitalen 4 pro Cento er indbefattet, saa at Capitalen ved sine Renter afbetales udi 28 Aar efter hoshæftede Tabels Udviisning, hvilke Et Hundrede og Sex og Tive Rigsdaler til ethvert Aars 11te Junii Termin promte skal udbetales til velbemeldte Direction, hvilket vi ved denne Forskrivning forbinder os paa Byens Vegne at holde og efterkomme.

Rudkiøbing den 11 te Junii 1790
Jørgensen.

Peter Hansen. Claus Christiansen
Mathias Balliøe. Peder Jørgensen
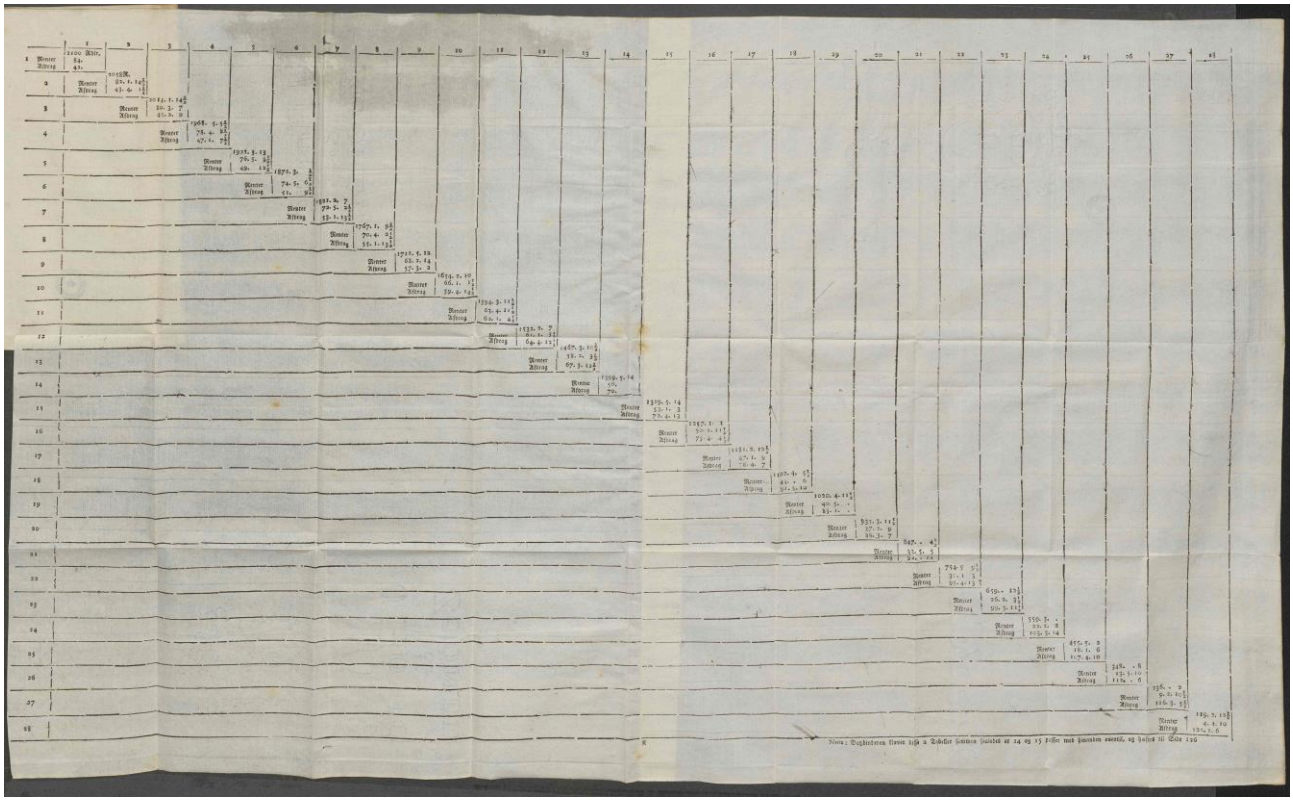
Efterretninger om Rudkjøbing